

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

Marina Vrbanić

**Kulturni centar Karlo Rojc kao element urbane
kulture Pule**

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

dr. sc. Ognjen Čaldarović, red. prof.

Zagreb, 2013

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Nastanak kulturnog centra „Karlo Rojc“.....	8
2.1.	Karakteristike kulturnog centra	11
2.2.	Udruge registrirane u kulturnom centru Karlo Rojc.....	13
2.2.1.	Kazalište Doktor INAT	18
2.2.2.	Udruga Monteparadiso	19
2.2.3.	Udruga Metamedij	22
2.2.4.	Udruga Sonitus	23
2.2.5.	Udruga Distorzija.....	24
2.2.6.	Udruga Syntheses.....	25
2.2.7.	Udruga Seasplash	27
2.2.8.	Udruga Čarobnjakov šešir	28
2.2.9.	Hrvatska udruga likovnih umjetnika Istre	29
2.2.10.	Udruga Zelena Istra	29
2.2.10.1.	Urbani vrt Rojc	30
2.2.11.	Udruga Art studio	31
2.2.12.	Udruga Art&Music	31
2.2.13.	Udruga Marsova soba.....	31
2.2.14.	Udruga Krater	32
2.2.15.	Grupa Gradska radionica	32
2.2.16.	Centar Suncokret.....	33
2.2.17.	Udruga Merlin	33
2.2.18.	Sportski klubovi u Rojcu.....	34
2.2.19.	Udruge na području psihosocijalnog rada	35
2.3.	Naseljavanje Rojca.....	36
3.	Organizacijski status	39
3.1.	Savez udruga Rojca.....	42
3.2.	Korištenje prostora	46
4.	Kulturni centar Karlo Rojc u Europskoj mreži nezavisnih kulturnih centara	48
5.	Prepoznatljivost Rojca	51

6.	Zaključak	54
7.	Literatura	58

1. Uvod

Postoje brojne kulturno-obrazovne ustanove i organizacije koje djeluju u gradskim četvrtima i lokalnim zajednicama. U različitim zemljama nose i različite nazive: centri za kulturu, komunalni kulturni centri, centri za kulturu i informiranje, centri za kulturu i obrazovanje, međunarodni centri, narodna sveučilišta, otvorena sveučilišta, domovi kulture, društveni centri itd. Spekter djelatnosti im je širok ali u svima dominiraju kultura i obrazovanje.

U Hrvatskoj centri imaju više povijesnih izvora, a vežu se na tradiciju hrvatskih pučkih sveučilišta s početka 20. stoljeća. Njihov je zadatak bio narodno prosvjeđivanje i skrb o nacionalnoj kulturnoj tradiciji. Prosvjetiteljska uloga poslije 1945. godine temeljila se na elementarnoj difuziji kulture kao obliku osvješćivanja radnika te stvaranju mogućnosti da se kulturno obrazuju i izražavaju. U centrima su se tako priređivala predavanja, organizirali tečajevi, seminari, koncerti, glazbene priredbe, izložbe, kazališne predstave, tiskale su se knjige kako bi se ostavio značajan trag u kulturnom životu ljudi (Rogić i Mutnjaković, 1984:3).

Osim tradicije pučkih učilišta, kao početni uzor našim centrima spominju se i francuski domovi kulture, koje je kao oblik demokratizacije kulture poticao André Malraux. Polazio je od prava građana na kulturu kao javno dobro, nastojanja da se „privilegij pretvori u opće dobro“. Svojim je projektima želio Francuskoj vratiti ulogu kulturne predvodnice. Uz male državne dotacije domovi kulture nisu bili ni na državnim ni na gradskim temeljima, već na pristanku i potpori lokalnih zajednica, povezivanju animatora i postojećih prostora uz financiranje iz različitih izvora. Animatori su bili prihvaćeni kao „vježbatelji u katedralama kulture“. Nastavljajući se na prosvjetiteljske ideje 19. stoljeća, ova je ideja početkom šezdesetih godina premrežila cijelu zemlju domovima kulture i stvorila prostore za kulturnu akciju i društvene dijaloge (Lacouture, 1983).

Centri za kulturu postali su sedamdesetih godina nova „žarišta kulture“. Njihova je glavna zadaća bila društvena integracija na razini lokalne zajednice. Centri su dobili brojne funkcije, bili su stvaralačke radionice u kojima se trebala stvarati samosvijest svih radnika i građana različitim metodama istraživanja, animacije i edukacije. Međutim, njihova uloga nije bila samo ideološko-politička propaganda, ali je uloga u političkoj socijalizaciji odraslih dovela u pitanje budućnost

centara početkom devedesetih godina. U istočnoeuropskim je zemljama zbog toga došlo do promjene imena, gašenja centara, otpuštanja ljudi i prenamjene prostora. Posljednjih se godina centri za kulturu javljaju sa sljedećim programima: obrazovna djelatnost, izdavanje časopisa i novina, glazbena djelatnost, kazališna djelatnost, likovna djelatnost, programi filmske i audiovizualne kulture, programi urbane kulture i kulture mladih, kulturno-umjetnički amaterizam i ekološka kultura (Žiljak, 2003).

“Centre za kulturu ne zamišljamo kao neku činovničku instituciju, koja će kupovati i prodavati kulturu i u kojoj će grupa ljudi, kojoj bi to bio kruh, “proizvoditi” kulturu i usređivati radne ljude i građane prosvjetiteljskim kulturnim akcijama, posredovanjem u kulturi, pukim organiziranjem manifestacija i ubiranjem dobiti za taj posao, itd. To bi naprosto bilo mjesto i za stručno kreiranje kulturne politike i za osmišljeno provođenje kulturnih akcija, i za stručno pripremanje planova i programa kulture, i za okupljanje svih profesionalnih i amaterskih poslenika, animatora, entuzijasta, na planu kulture” (Rogić i Mutnjaković, 1984:51).

Centri za kulturu su, prije svega, kulturno-obrazovne ustanove polivalentnog tipa, koje izmiču svakom klasificiranju i tipiziranju, s obzirom na širinu programskih aktivnosti, te korisnike i publiku za koje djeluju. Danas sve više govorimo o sociokulturnim centrima koji postaju središte kulturnih događanja unutar lokalne zajednice. Funkcija im nije samo difuzija kulture i poticanje kreativnosti, već centri svojim djelovanjem utječu na život u lokalnoj zajednici. Otvaraju svoje prostore različitim udruženjima građana, organizacijama civilnog društva, mnogim umjetnicima te omogućavaju zadovoljenje njihovih kulturnih potreba na lokalnoj razini. Centri za kulturu su središta kulturnih događanja unutar lokalnih zajednicainstitucije koje raspolažu s prostorom i opremom za odvijanje programa vezanih uz kulturu i umjetnost. Sudjeluju u različitim kulturnim programima kao što su koncerti, kazališni projekti, izložbe, film i obrazovanje. Glavni je cilj centara za kulturu predstavljanje i promicanje profesionalnih i amaterskih aktivnosti zbog čega se u centrima često nude prostori za probe i umjetničke radionice. Oni potiču i promiču kulturne izričaje kroz nove tehnologije i nove oblike komunikacija (<http://www.centrikulture.com/projekt>, 5.3.2013.).

Kultura je važan čimbenik u životu susjedstava i lokalnih zajednica. Christopher Walker i suradnici u istraživanju za Urban Institute pridaju veliko značenje kulturnim aktivnostima u lokalnim zajednicama. Sudjelovanjem u različitim oblicima lokalnih stvaralačkih aktivnosti

premošćuju se etničke/kulturne ili rasne razlike. To je jedan od značajnijih oblika međugeneracijskog prijenosa naslijeđa, a premošćuje se i međugeneracijski jaz. Lokalna zajednica stvara skupno pamćenje i nastoji stvoriti svoj kulturni identitet. Kroz sudjelovanje, građanima jača njihovo samopoštovanje i ponos zbog zajedničkog identiteta. Lokalne kulturne aktivnosti često su usmjerene na interpretaciju sadašnjosti, prošlosti i budućnosti, pa tako stvaraju konceptualni okvir za vlastito djelovanje. Ovakva je kulturna aktivnost neodvojiva od učenja, ona pomaže razvoju različitih životnih vještina u rješavanju problema i obrazovanju građana (Walker, 1999:40).

Kultura u susjedstvu pokazala se značajnom za socijalnu interakciju jer stvara prostor nove solidarnosti gdje možemo otkriti iskustva zajedničkog života koja mijenjaju naše vrijednosti, naše doživljaje, gradi se zajednički teren za djelovanje ljudi različite dobi, socijalnih klasa, obrazovanja, spolova. To je poželjan oblik socijalizacije djelovanjem licem u lice, čime jačaju socijalne mreže. Susjedstvo je prostor umjetničke i kulturne kreativnosti, s umjetničkim izražavanjem povezuje se svijest o prošlosti i vizija budućnosti, a vrlo često je i mjesto eksperimenata u potrazi za novim oblicima kulture. Susjedskom kulturnom akcijom građani pomažu u obnovi sjećanja na ljude, događaje i važna mjesta, ali i uče šire kulturne, političke i društvene vidike. Lokalnom se kulturnom aktivnošću može djelovati na socijalni kapital, povećati tolerancija, međusobno povjerenje, susjedska solidarnost, sudjelovanje u javnom životu te tako učiniti ljudski život boljim, sigurnijim i bogatijim, a demokratskoj politici osigurati zdrave temelje (Žiljak, 2003).

“Dom kulture je, po svojoj lokaciji, sredstvima koja su u njega utrošena i društvenom angažiranošću snažan objekt društvenog i komunalnog standarda, te stoga postoji i postojat će kroz desetljeća i stoljeća. Dom je sudionik dinamičnih zbivanja ljudske zajednice, njezinih mijena, razvoja i promjena interesa, te stoga svojim mijenama i razvojem mora pratiti dinamizam zajednice. A mora moći pratiti i niz slučajnosti zbog lokalnih i pojedinačnih interesa što se javljaju i nestaju s pomodnim intervalima različitih aktivnosti” (Mutnjaković, 1984:86).

“Dom kulture je organizam različitih funkcija koje se uvjetno mogu svesti na ove prostorne funkcionalne cjeline:

1. *Dvorana i foaje* su prostori okupljanja, prezentacije i primanja zajedničkih priredbi.

2. *Biblioteka* je katkada samostalna organizacija, a katkada je djelatnost doma.
3. *Sekcije i radionice* jesu prostorije za stvaralačke aktivnosti različitih kulturno-umjetničkih i društvenih sadržaja oformljenih prema lokalnim uvjetima i interesima.
4. *Društveno-političke organizacije* često svoje radne prostorije i aktivnosti vežu uz ostale funkcije i sadržaje rada doma.
5. *Uprava i servis* jesu prostorije administracije doma, te njegovog grijanja i održavanja.
6. *Ugostiteljstvo*, svedeno na najnužnije potrebe prati sve funkcije doma, a to mu omogućuje i da se proširi. Uz ugostiteljstvo mogu se javiti *trgovina* i *zanatstvo*, koji pripadaju istoj funkcionalnoj cjelini” (Mutnjaković, 1984:87).

Osnivanje kulturnih i društvenih centara započelo je sedamdesetih godina prošlog stoljeća u Zapadnoj Europi. Stanovnici gradova poput Barcelone i Londona, u društvenom ozračju koje su otkrile šezdesete, zauzimali su industrijske i druge napuštene prostore kako bi im dali dimenziju istraživanja i izražavanja novih ideja, najviše na području kulture. Taj je trend ojačao devedesetih godina. Nova društvena stvarnost otvarala je prostor za razvoj civilnog sektora i istodobno zahtijevala građanski aktivizam. Novo tisućljeće donijelo je i neraskidivo povezano djelovanje civilnog sektora čiji su glavni nosioci nevladine organizacije s funkcioniranjem političkih, odnosno društvenih zajednica u Zapadnoj Europi. Zato centri nevladinih organizacija danas u Europi imaju oblik ustanova i uživaju državnu potporu (Milojević, 2011a).

„Centri su važni jer se kultura u susjedstvu događa u njihovu prostoru i uz njihovu pomoć. Svoju lokalnu utemeljenost i vezanost rabe za jačanje gradskih susjedstava i lokalnih zajednica. Pretvaranje kulturnoga kapitala u sociokulturni otvara centrima velike mogućnosti. Oni su i nastali na tradiciji popularizacije znanja, dostupnosti kulture i na sudjelovanju građana u različitim oblicima stvaralaštva i poticanja intelektualne znatiželje. Upravo su centri njegovali tribine i okrugle stolove kao oblik građanskoga dijaloga o važnim pitanjima četvrti, grada, države ili međunarodnih odnosa. U centrima, učilištima i sličnim ustanovama, tečajevima i radionicama primjereno se širi znanje. Računalno umrežavanje otvara i druge oblike socijalnih mreža te drugačije oblike zajednica. U centru se ne stvaraju samo veze prostorno bliskih osoba nego i duhovna savezništva i intelektualne potpore koje prelaze okvire četvrti i grada“ (Žiljak, 2003:1116).

Na važnost centara za kulturu ukazuje i trodnevni kongres Europske mreže centara za kulturu (ENCC) pod nazivom „Shortcut Europe – Zagreb 2012“ održan u Pučkom otvorenom učilištu u Zagrebu krajem 2012. godine. Nositelji organizacije i programa kongresa bili su Centar za kulturu Trešnjevka, Centar za kulturu i informacije Maksimir, Kulturni centar Peščenica, Kulturno informativni centar, Narodno sveučilište Dubrava i Pučko otvoreno učilište Zagreb, a u njegov program bilo je uključeno svih trinaest zagrebačkih centara za kulturu. Kongres je ugostio razne panele, okrugle stolove, prezentacije, a sve na temu „Mjesto kulture – Centri za kulturu i urbana regeneracija“. ENCC predstavlja mrežu s više od 2500 centara za kulturu diljem Europe pa se time može reći da je jedna od glavnih organizacija u Europi koja se specijalizirala za teme kulture, umjetnosti i civilnog društva. Ciljevi su kongresa implementacija usluga mreža za kulturne centre na razini Europe, promocija interkulturalnog dijaloga i partnerstva, ubrzanje razmjene iskustava profesionalnih djelatnika u kulturi, artikuliranje interesa i osnaživanje uloge centara za kulturu na europskoj razini, pronalaženje mogućnosti financiranja centara za kulturu i njihovih mreža. Dugoročni ciljevi u radu s centrima su osnaživanje centara za kulturu kao lokalnih žarišta kulture, osnivanje nacionalne mreže hrvatskih centara za kulturu, povezivanje s ostalim mrežama u Hrvatskoj i sa europskim kulturnim i obrazovnim mrežama te stimuliranje razvoja novih kulturnih institucija u regijama u kojima takve institucije ne postoje (<http://www.shortcuteurope.net/hr/about-the-congress/>, 14.03.2013.).

U sklopu kongresa „Shortcut Europe – Zagreb 2012“ prof. dr. sc. Ognjen Čaldarović vodio je okrugli stol na temu kulturnih centara i urbane regeneracije. Ukazalo se na važnost centara za kulturu kao „mjesta“ u urbanom okolišu za efikasnu regeneraciju degradiranih urbanih sredina. Kvartovi, susjedstva, javna mjesta i prostori, otvoreni prostori pa čak i ulice vrlo su važni za društveni život u bilo kojem gradu. Uloge specifičnih formalnih i neformalnih institucija su isto tako od izuzetne važnosti jer su čvorovi motivacijskih aktivnosti koji će poduprijeti mnoge lokalne aktivnosti (<http://www.shortcuteurope.net/hr/abstracts/parallel-round-tables/>, 15.3.2013.). Jedan od pokušaja efikasne regeneracije degradiranog urbanog prostora je i formiranje kulturnog centra Karlo Rojc koji je nastao prenamjenom neiskorištenog prostora bivše vojarne u Puli. Tako je 20 000 četvornih metara zgrade postalo domom različitim udrugama koje su se naseljavale od 1998. godine.

Kulturni centar Karlo Rojc, kraće „Rojc“ svojim volumenom objedinjuje više od stotinu različitih udruga koje pokušavaju aktivirati građane i uključiti ih u svoj rad. Osim što građani Pule mogu sudjelovati u različitim sportskim aktivnostima, rekreativno ili profesionalno, u Rojcuse nalaze i udruge koje potiču na građanski aktivizam. Neke od manifestacija u organizaciji ovog kulturnog centra su mnogi festivali (Antifa, Seasplash, Media Mediterranea, Viva La Pola!, PUF, Monteparadiso i drugi), Akcije Rojc, Krojceberg, razne radionice, tribine, okrugli stolovi, predavanja i sl. Smisao manifestacija je okupljanje što većeg broja ljudi u svrhu edukacije, promicanja zajedništva, kritičkog promišljanja, reakcije na stanje u društvu, poticanje ljudi da vlastitim djelovanjem čine svoje okruženje i sebe boljim te poticanje na zajedničko aktivno kreiranje budućnosti. U svrhu promicanja vlastitog rada i uključivanja što većeg broja ljudi u rad Rojca, pokrenuli su i vlastite novine „Veznik – ljudi iz Rojca“, internetsku stranicu „Rojcnet“, a nedavno je otvoren i prvi zajednički prostor za sve udruge „Dnevni boravak“. Svojom aktivnošću i upornošću uspjeli su osnovati Savez udruga Rojca kako bi poboljšali komunikaciju s Gradom Pulom, partnerski upravljali centrom i unaprijedili rad udruga. Osim što udruge rade u vlastitom interesu, Savez udruga Rojca (čiji su članovi „stanovnici“ udruga iz Rojca) brine se za ostvarivanje interesa cijelog kulturnog centra, pa time i za ostvarivanje prihoda, promicanje kulturnog centra, poticanje suradnje s drugim kulturnim centrima iz Hrvatske i Europe, rješavanje postojećih problema, organiziranje manifestacija i sl.

K. Leko (1981) navodi ključne ideje nove kulturne politike, tzv. kulturne demokracije: raznovrsnost strategija u skladu s raznovrsnim publikama i kulturnim potrebama; povezanost obrazovanja i kulture; uključivanje stanovništva u kulturne aktivnosti i pravo na slobodan izbor raznih kultura; decentralizacija nivoa odlučivanja; demetropolizacija mreže kulturnih subjekata; razbijanje sektorskih pregrada i koordinacija akcija u području procesa odlučivanja i kulturnih aktivnosti; nemogućnost svođenja kulturnog područja samo na radne organizacije u kulturi; pomak poimanja kulture s tradicionalnog i sektorskog na antropološko polje – kvalitetu života. Na sjednici Generalne skupštine UNESCO-a u Monacu (1967. godine) kulturna je politika definirana na sljedeći način: „Pod kulturnom politikom razumijeva se ukupna suma svjesnih i promišljenih postupaka, radnji ili nepostojanja radnji u zajednici, koje je cilj da se zadovolje stanovite kulturne potrebe preko optimalnog korištenja svih fizičkih i ljudskih potencijala kojima u određenom trenutku raspolaže data zajednica“ (Leko, 1981:4).

Rojc je kulturni centar nevladinih udruga kojima je cilj aktivirati civilno društvo u razvoj kulturne politike Pule. Raznim tribinama, predavanjima, okruglim stolovima, nastoji se proširiti ponuda neformalnog obrazovanja u gradu, ali i potaknuti da kritičkim promišljanjem mijenjaju kulturnu scenu vlastitim potrebama i zanimanjima. Važno je naglasiti da je svaka nova kulturna politika na prvom mjestu demokratizacija, pokušaj proširenja publike (stoga se mora znati kojoj se publici obraćati). Zato kulturna akcija treba znati kojim se ljudima obraća. Smatrati da u gradu postoji samo jedna publika obično znači privilegirati već privilegirane. Ako je cilj kulturne politike egalitarnost, nije moguće subvencionirati samo one koji su već kultivirani i boljom upućenošću u vrijednost vrhunske kulture privilegirati (premda su oni poticaj daljnjoj vrhunskoj kulturnoj proizvodnji) (Leko, 1981). Ovo napominjemo kako bi pokazali važnost postojanja kulturnog centra koji će se obraćati velikoj i raznolikoj publici te time zadovoljiti apetit raznim žanrovima muzike, kazališta, likovne umjetnosti i ostalih dijelova kulture. Upravo se u ovakvoj ponudi prepoznaje kulturni centar Karlo Rojc koji sačinjava širok spektar alternativnih udruga te se time postavlja ravnoteža „mainstream“ (većinskoj) kulturnoj sceni. Alternativna kultura bi bila umjetnička proizvodnja, način odijevanja i neki oblici života izvan građanske umjetnosti i načina života (Anić i Goldstein, 1999:15, vidi *alternativna kultura*), a pod alternativnom glazbom podrazumijevamo niskoprofitne produkcije i glazbu sklonu eksperimentu (Anić i Goldstein, 1999:15, vidi *alternativa glazb.*). Upravo nas takva uloga kulturnog centra Rojc (ali i drugih) navodi na zaključak kako je važan za demokratizaciju kulture.

U daljnjem radu prikazat ćemo rad udruga iz Rojca te pokušati dokazati da je uloga kulturnog centra u gradu od velike važnosti za demokratizaciju kulture, za poboljšanje ponude kulturne scene, dobar primjer aktiviranja civilnog društva u kreiranje kulturne politike jačanjem nezavisne kulturne scene, neformalnog obrazovanja, informatizacijom kulture i društva općenito.

2. Nastanak kulturnog centra „Karlo Rojc“

Na mjestu današnjeg kulturnog centra Karla Rojca 1870. godine bila je Marinen Schule, tj. Pomorska škola. Ta je škola 1899. godine zauzimala 20 000 četvornih metara. Nakon 1918. godine i nakon pripojenja Istre Italiji, prostor današnjeg kulturnog centra prenamijenjen je u školu za kadete. Nakon 1945. godine, Italija je napustila prostore današnje Istre i Pule te je tako kulturni centar Karlo Rojc postao „partizanskom mašinskom školom“ i kasarnom (<http://rojcnet.pula.org/?q=hr/node/191>, 28.8.2012.). Vladimir Čevapović, koji je bio kapetan fregate od 1986. do 1991., u filmu „Nebo nad Rojcom“ opisuje nekadašnji izgled partizanske mašinske škole: bilo je prostora za umjetničko izražavanje, studio za snimanje pjesama s dobrim akustičnim uvjetima, lijepo uređena spomen soba o stvaranju i nastanku mornaričkog nastavnog centra, trim sala za postizanje fizičke kondicije, sportska dvorana pored igrališta u dvorištu, likovna postava na ulazu i u jednoj od prostorija, velika biblioteka, velika kinoteka s dokumentarnim filmovima koji su se puštali po programu.

Škola je prestala djelovati 1976. godine kada je gradska uprava nakon danonoćnih pregovora sklopila dogovor s pripadnicima bivše Jugoslavenske narodne armije da na miran način napuste sve vojne objekte u Puli. U vojarnu su vrlo brzo smještene i prve izbjeglice, odmah nakon odlaska bivše JNA te je za tu namjenu i preuređeno južno krilo objekta. Sve do kraja srpnja 1997. godine je tu boravilo 600 izbjeglica i prognanika, a uz njih i humanitarne organizacije koje su skrbile o stradalnicima Domovinskog rata (<http://rojcnet.pula.org/?q=hr/node/191>, 28.8.2012.).

U Puli su krajem 90-tih godina izražene potrebe 30 gradskih udruga za poslovnim prostorima. Bila je to riječ o neprofitnim udrugama pretežno iz djelokruga kulture, zaštite okoliša, rada s mladima, skrbi o osobama s posebnim potrebama i sporta. Grad je za njih osigurao prostorije u objektu današnjeg kulturnog centra Karlo Rojc u studenome 1998. godine. Sve su udruge vlastitim zalaganjem i sredstvima uredile svoje prostore i dale posve novu kvalitetu nekadašnjoj vojarni. Udruge su, čiji se broj u međuvremenu udvostručio, svojim radnim programima udahnule život objektu i time stvorile temelje za osnivanje multimedijalnog centra civilnog sektora Pule (<http://rojcnet.pula.org/?q=hr/node/191>, 28.8.2012.). D. Radojčić (2011) napominje kako je većina stanovnika Pule zazirala od Rojca, smatrali su ga mračnom, prljavom,

devastiranom zgradom, neprikladnih higijenskih uvjeta. Jedini dobar preduvjet za okupljanje udruga bio je dostupnost električne energije i vode, te je njihovo korištenje bilo besplatno. Tek su 2010. godine instalirana pojedinačna brojila za sve prostore te su udruge počele preuzimati i snositi svoje troškove utroška električne energije uz adaptaciju pojedinih prostora što su i prije plaćale, a ostali troškovi održavanja i dalje su se financirali proračunskim sredstvima.

Krajem 2002. godine novonastali je odjel za kulturu i koordinaciju rada udruga Grada Pule preuzeo obvezu uspostave novog načina korištenja objekta. Odjel je započeo zaprimati zahtjeve za popunjavanjem preostalih prostora u centru „Karlo Rojc“, temeljem objavljenog javnog poziva, a istovremeno se ažurirala evidencija već postojećih udruga. U južnom se krilu objekta 62 gradske udruge služe prostorom od oko 6800 metara kvadratnih. Prostorije su u ožujku 2005. godine dobile još sedamnaest udruga u sjevernom krilu pod istim uvjetima kao i druge udruge, s obavezom da ih uredi vlastitim sredstvima. Dodijelili su i dio vanjskih prostora za sport i rekreaciju te osmislili uređenje klupskih prostorija koje su kasnije koristile sve udruge (<http://rojcnet.pula.org/?q=hr/node/191>, 28.8.2012.).

Centralno je grijanje u prostorijama južnog krila proradilo 2004. godine. Na svakom katu su uredili zajednički sanitarni prostor, sredili električne i vodovodne instalacije, obavili zidarske i staklarske radove u zajedničkim prostorijama, započeli uređenje okoliša i sportskih terena, postavili vanjsku rasvjetu i video nadzor te organizirali čuvarsku službu i službu za održavanje zajedničkih prostorija. Većina je udruga u južnom krilu završila uređivanje svojih prostorija, a u listopadu je 2004. godine završenaprva faza projekta Krojcborg kojeg je pokrenula udruga Distorzija radi oplemenjivanja unutarnjih prostorija centra i povezivanja korisnika kroz rad umjetničkih radionica. Projekt su nastavile provoditi zajedno udruge Distorzija i Otompotom iz Zagreba. Krajem svibnja, te godine, organizirali su i manifestaciju Otvorenih vrata Rojca čiji je inicijator bila udruga Metamedij, te su u suradnji s Odjelom pripremili i objavili brošuru o stanovnicima Rojca (<http://rojcnet.pula.org/?q=hr/node/191>, 28.8.2012.). Udruge su pokretale projekte kako bi široj javnosti približili aktivnost kulturnog centra Rojc, privukli nove članove i zajednički radili na osnaživanju centra i njegovoj većoj ulozi za civilni sektor.

Od 2006. godine intenzivno su napunili sjeverno krilo centra, udruge su uredile svoje prostore i dodatno podigli kvalitetu same zgrade. Godine 2008. i 2009. pokrenuli su i uspostavili dobru komunikaciju s korisnicima centra zahvaljujući zajedničkim naporima korisnika i Grada

Pule. U ožujku 2008. godine počelo je djelovati i Vijeće Rojca čije je tijelo sastavljeno od udruga koje upotrebljuju Centar čiji je cilj kvalitetniji i odgovorniji rad u Rojcu i isto takva suradnja s Gradom Pulom kao partnerom sektora i vlasnikom kulturnog centra Karla Rojca. Radi bolje komunikacije i uvažavanja potreba i prijedloga korisnika Rojca te zajedničkih donošenja odluka, formirana je Radna grupa za koordinaciju Centra gradskih udruga „Rojc“, a kasnije i Savez udruga Rojca koji je trenutno najaktivnije tijelo u promicanju interesa ovog kulturnog centra (<http://rojcnet.pula.org/?q=hr/node/191>, 28.8.2012.).

Tako su se u petnaestak godina (od 1998. godine otkako je Rojc otvoren za potrebe kulture) otvorila nova vrata kreativnosti na kulturnoj sceni. Saznanje da se prostor dodjeljuje udrugama u kulturi bez financijske obveze (osim uređenja vlastitog prostora) potaknula je mnoge na osnivanje udruga u raznim djelatnostima kulture, ali i njenim žanrovima. Tako je dobiveni prostor za rad u Rojcu bio poticaj za rast i razvoj udruge, ali i kreiranje različitih projekata kao što su festivali, radionice, okrugli stolovi, predavanja. Rast udruga i njihovo predstavljanje javnosti ovisilo je o samim udrugama, a pozitivna slika o važnosti demokratizacije kulture u Puli prikazana je drugim gradovima i općinama u Hrvatskoj.

2.1. Karakteristike kulturnog centra

Centar građanskih udruga „Karlo Rojc“ nazvan je po narodnom heroju iz 2. svjetskog rata, čija se bista nalazi blizu glavnog ulaza. Ova zgrada je danas poznatija po kraćem nazivu „Rojc“ koji je uvriježen u svakodnevnom govoru. Najveća je zgrada u Puli koja je nakon napuštanja izbjeglica 1997. godine postala i najveći i najdugovječniji skvot centar u Hrvatskoj (<http://www.udruga-kameleon.hr/tekst/2760/>, 28.8.2012.). Skvot je „prazna, napuštena zgrada u koju se tko useljava“ (Anić i Goldstein, 1999:1171, vidi *skvot*). To je samo jedan od pokazatelja koliko povijesti i kulturološkog značenja ima ova zgrada za grad, a i koliko njena povijest potiče na kreativnije korištenje ovog prostora zbog dotadašnjeg života koji njime odiše. Ono što ovaj prostor čini posebnim danas višegodišnje su akcije „Krojcberg“ u okviru čega su umjetnici, njih 60-tak, oslikali više od 4000 četvornih metara hodnika Rojca.

Kulturni se centar nalazi se u središtu Pule, a površine je oko 20 000 četvornih metara. Zgradu okružuje 5 hektara zelenila i asfaltne površine koji služe za pojedine javne akcije udruga, ali i kao poligon za obuku vozača, a zbog svojih oslikanih zidova sve više nalikuje na galeriju. Osim što udruge rade u prostoru Rojca, one i žive u skladu s odredbama zajedničkog Manifesta. To je osnovni dokument koji odgovara na pitanje: „Tko su stanovnici Rojca?“ Načela Manifesta su:

- 1. Savez udruga Rojc je mreža udruga koje žive i djeluju u Rojcu koji nam nije samo kuća već i dom;*
- 2. Nastojanje je Saveza osnaživanje civilnog društva u Puli u svim njegovim oblicima. Budući da u Rojcu djeluje većina udruga civilnog društva u Puli, boljitak će biti vidljiv na području cijelog grada;*
- 3. Vjerujemo da više udruga zajedno ima značajno jači glas i utjecaj nego jedna udruga sama;*
- 4. Želja je Saveza povezivanje sa mrežama, savezima, ad hoc inicijativama te drugim organizacijama izvan Rojca a čije je djelovanje u skladu s vrijednostima Saveza;*
- 5. Savez se zalaže za djelovanje ljudi u zajednici i samoorganiziranje ljudskog života u zajednici, dakle vraćanje politici njezinog izvornog značenja;*
- 6. Radimo na kreaciji različitih vizija budućeg urbanog života;*
- 7. Savez se protivi bilo kakvom obliku nacionalizma, seksizma, homofobije, rasizma, nasilja i drugih oblika netolerantnog ponašanja;*

- 8. Različitost je bogatstvo;*
- 9. Savez se zalaže za ravnopravnost žena i muškaraca u civilnom društvu;*
- 10. Savez se zalaže za solidarno društvo bez privilegiranih i diskriminiranih;*
- 11. Savez se zalaže za aktivnu brigu o okolišu;*
- 12. Savez je protiv bilo kakve vrste totalitarizma i bilo kakve politike koja vodi u totalitarizam;*
- 13. Savez ne podržava, niti će ikada podržati bilo koju političku stranku;*
- 14. Savez se zalaže za oslanjanje na vlastite snage te autonomiju u svom radu;*
- 15. Svaka udruga u Savezu slobodna je u svom djelovanju;*
- 16. Tržišna ekonomija je današnja realnost, no tržište ne smije nikad biti ispred čovjeka;*
- 17. Zalažemo se za svijet bez granica i za slobodan protok ljudi;*
- 18. Permanentna efikasna komunikacija među udrugama temelj je Saveza;*
- 19. Interkulturalna razmjena je jedna od najvažnijih karakteristika Rojca;*
- 20. Stanovnici Pule trebali bi se osjećati kao dio svjetskih kulturnih strujanja, a udruge iz Rojca tome aktivno doprinose;*
- 21. Vjerujemo da je u današnjem svijetu znanje svačija potreba i da nitko ne smije limitirati, na bilo koji način, širenje znanja i kulturnih kreacija, stoga audio, video, tiskana tj. izdanja Saveza u bilo kojem obliku imaju biti izdana pod nekom od otvorenih licenci (<http://rojcneta.pula.org/?q=hr/node/262>).*

U ovom se centru održavaju glazbeni festivali, brojni koncerti, performansi, predstave, zajednički javni nastupi korisnika „Rojca“ čime on zasigurno prerasta u kulturni društveni centar u kojem se osmišljavaju i „proizvode“ neki od najvažnijih kulturnih događanja u Puli. Međutim, put od skvota do kulturnog društvenog centra „Karlo Rojc“ bio je dug i prožet brojnim teškoćama. Nakon 1997. godine dio je sugrađana na zgradu „Rojca“ gledalo kao na okupljalište narkomana, alkoholičara, a potom kao na čudnu zgradu neprofitnih organizacija koje su spriječile njenu propast zbog neupotrebljavanja (<http://www.udruga-kameleon.hr/tekst/2760/>, 28.8.2012.). To je bila otegotna okolnost za centar jer je privlačenje građana u prostore Rojca značilo i promjenu načina razmišljanja o njemu. Posljednjih se godina, zahvaljujući trudu njenih korisnika, izgrađuje pozitivan imidž centra zbog čega je i potražnja za prostorima veća, a građani na centar gledaju afirmativno.

2.2. Udruge registrirane u kulturnom centru Karlo Rojc

Da je ovaj centar zaista velik pokazuje podatak kako u njemu djeluje više od stotinu udruga. Međutim, one ne podrazumijevaju i sav kapacitet kojim Rojc raspolaže. Kada govorimo o ovim udrugama važno je napomenuti kako ne znamo koliko udruga zaista i koristi prostor te jesu li sve aktivne. Budući da za ovim centrom postoji velika potražnja (kad je riječ o udrugama i klubovima) postavlja se i pitanje kako i kome će se dodijeliti preostali prostor te po kojim kriterijima. U kratko vrijeme je neatraktivni prostor bivše vojarne postao popularan i mnoge udruge su podnijele zahtjev za ostvarivanjem istoga. O problemu dodjele prostora, korištenju prostora, postojanju i djelovanju upisanih udruga još ćemo govoriti.

Registrirane udruge u kulturnom centru Karlo Rojc podijelili smo prema nekoliko kriterija kako bi bilo jasnije čime se bave te koliko ih u kojem području ima.

Udruge koje djeluju na području kulture i umjetnosti:

- 1) Monteparadiso
- 2) Metamedij
- 3) Sonitus
- 4) Distorzija
- 5) Inkubus
- 6) Mali mrak
- 7) MILK – Malo istarsko lutkarsko kazalište
- 8) Synthesis
- 9) Cavae Romanae
- 10) Art studio
- 11) Krater
- 12) Puhački orkestar Grada Pule
- 13) Bajš
- 14) Rondo Histriae
- 15) Art-052
- 16) Istrakord
- 17) KUD Pin

- 18) Gradska radionica Pula
- 19) United
- 20) Tondak
- 21) Udruga Art&Music
- 22) Hrvatsko društvo likovnih umjetnika
- 23) AVU Marsova soba
- 24) Seasplash
- 25) Kazalište-Dr. Inat
- 26) Underground
- 27) Teatar umjetnosti TOFA
- 28) Studio KaPula
- 29) Format
- 30) Armazonex
- 31) Čarobnjakov šešir
- 32) Tango argentino
- 33) Pulske mažoretkinje

Klubovi i centri sportskog sadržaja su:

- 1) Kungfu klub Tao
- 2) ŠD Roller
- 3) Centar borilačkih sportova Pule
- 4) FIT-udruga za korektivnu gimnastiku
- 5) Stolno-teniski klub „Arena“
- 6) Boksачki klub „Šampion“
- 7) Hip-hop klub sportskih aktivnosti
- 8) Udruga igrača biljara
- 9) Društvo borilačkih sportova
- 10) Klub Valetudo
- 11) Karate klub Ippon
- 12) Centar YuanTong

- 13) Capoiera
- 14) Biljarski klub Pule
- 15) Karate klub Istra
- 16) Plivački klub Arena
- 17) Planinsko društvo Glasa Istre
- 18) Sportsko-penjački klub On sight
- 19) Odbojkaški klub Istra

Nacionalne manjine koje su svoje prostore pronašle u Rojcu:

- 1) Nacionalna zajednica Bošnjaka
- 2) Udruga Roma Istre
- 3) Mađarsko kulturno društvo „Moricz Zsigmond“
- 4) KUD Bosna IŽ
- 5) Makedonsko kulturno društvo „Kočo Racin“
- 6) Srpsko kulturno društvo „Nikola Tesla“
- 7) Zajednica Srba Istre
- 8) Hrvatska bratovština Bokeljske mornarice

Tehničku kulturu u centru čine:

- 1) CB Radio klub More
- 2) Radio klub Arena
- 3) Udruga Zaigrana koza – maketari i strateške igre
- 4) Klub maketara Pula

Udruge proizašle iz rata:

- 1) Udruga Bošnjaka branitelja domovinskog rata
- 2) Udruga udovica hrvatskih branitelja
- 3) Udruga dobrovoljaca i veterana domovinskog rata – ogranak Pula
- 4) Udruga dobrovoljaca i veterana domovinskog rata – ogranak IŽ
- 5) Vukovarske majke Pula

Aktivni na području psihosocijalnog rada:

- 1) Suncokret
- 2) Merlin
- 3) Udruga udomitelja
- 4) Dnevni centar za radnu terapiju i rehabilitaciju
- 5) UPAS
- 6) Društvo osoba s tj. invaliditetom
- 7) Sportsko društvo paraplegičara Pula
- 8) Udruga dijaliziranih na listi čekanja IŽ
- 9) Udruga za celijakiju
- 10) Udruga cerebralne paralize

U organizaciji slobodnog vremena za djecu i mlade prostor u Rojcu imaju:

- 1) More – studio za stvaralačke aktivnosti djece
- 2) Studentska udruga Pula
- 3) Multimedijalni centar Student
- 4) Gazela – sportsko ritmička gimnastika
- 5) Udruga Figaro – glazbene radionice
- 6) Zaro
- 7) Mladi grada
- 8) Savez izviđača Pula
- 9) Odred izviđača pomoraca „Uljanik“
- 10) Odred izviđača „Istra“
- 11) Sunce

Ostale „stanovnici“ Rojca su:

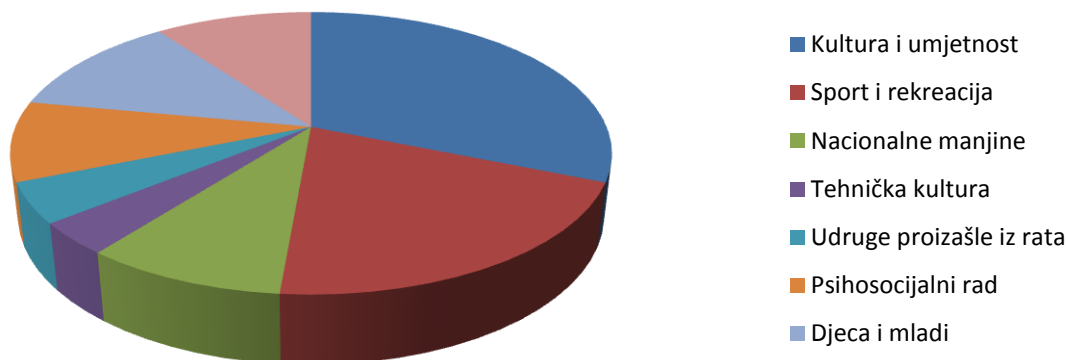
- 1) Klub navijača Hajduka
- 2) Klub prijatelja NK Istra 1961
- 3) Općinski sud u Puli – arhiva
- 4) Sveučilišna knjižnica – arhiva

- 5) Udruga barmena IŽ
- 6) Gaia – udruga za poboljšanje kvalitete života
- 7) Škola primijenjenih umjetnosti i dizajna
- 8) Gepetto
- 9) Centar borilačko terapeutskih vještina SHIN
- 10) Zanshin
- 11) Shen

Udruga u zaštiti okoliša:

- 1) Udruga Zelena Istra
- (2011a).

Podjela udruga korisnica prostora u Rojcu prema djelatnostima - stanje

DJELATNOST	BROJ UDRUGA	
KULTURA I UMJETNOST	34	31,19%
SPORT I REKREACIJA	22	20,18%
NACIONALNE MANJINE	10	9,17%
TEHNIČKA KULTURA	4	3,67%
UDRUGE PROIZAŠLE IZ RATA	5	4,59%
PSIHOSOCIJALNI RAD	10	9,17%
DJECA I MLADI	13	11,93%
OSTALO	11	10,09%
UKUPNO	109	100%

Izvor: Celakoski, T. (2011a). „Analiza stanja i utvrđivanje potreba“, *Grad Rojce: Razvoj novog modela upravljanja društvenim centrom Rojce kroz javno – civilno partnerstvo*. Pula: Zelena Istra, str. 11.

Grafikon pokazuje udio udruga u Rojcu te njihov broj i postotak. Vidljivo je da najveći postotak zauzimaju kultura i umjetnost što pokazuje kako je prostor bivše vojarne prvo dodijeljen udrugama iz kulture i umjetnosti, a potom za sportske organizacije. Manji dio zauzimaju nacionalne manjine, tehnička kultura, udruge proizašle iz rata, psihosocijalni rad, djeca i mladi te ostalo.

U nastavku ćemo govoriti o udrugama koje su aktivne u Rojcu te ćemo vidjeti na koji način su pridonijele životu kulturne scene u Puli.

2.2.1. Kazalište Doktor INAT

Dr. INAT je kazalište s početkom rada u sezoni 1984./85. godine. Naziv Istarskog Narodnog Amaterskog Teatra ni približno ne opisuje i njegovo opredjeljenje. Nije riječ o populističkom teatru, ali nisu dio ni amaterskog ni profesionalnog kazališta (što je još teže definirati jer smo zemlja koja ustrajno njeguje tu sasvim rigidnu birokratsku podjelu). INAT zato svojim djelovanjem ignorira tu podjelu jer tijekom dvadeset godina rada, njegovi članovi obrazovali su se na poznatim nizozemskim, talijanskim i njemačkim akademijama dramskih umjetnosti, a njegov utemeljitelj, Branko Sušac, polaznik je beogradske Akademije dramskih umjetnosti. Rad i postignuća INAT-a poznati su u Hrvatskoj i svjetskoj kazališnoj javnosti jer su nastupili na festivalima u 23 zemlje svijeta i dobili tridesetak nagrada u zemlji i inozemstvu. Kazalište Dr. INAT jedan je od osnivača i suorganizatora Međunarodnog kazališnog festivala „PUF” i međunarodnog kazališnog projekta „Anno Domini”. Ovo je kazalište i članica AITA (organization for promoting understanding and education trough theatre), ITI-a (Centar koji se bavi međunarodnom suradnjom i promocijom hrvatskog kazališta, drame i plesa), UNESCO-a te IETM (europska asocijacija profesionalnih kazališta koja potiče kvalitetu, razvoj i sadržaj moderne umjetnosti) (<http://www.kazaliste-dr-inat.hr/>, <http://www.hciti.hr/>, <http://ietm.org/>, 17.3.2013.). Ovako značajan rad i prepoznatljivost osigurali su kazalištu Dr. INAT prostor u novom kulturnom centru Karlo Rojc.

PUF je međunarodni festival alternativnih kazališta u organizaciji SAKUD-a (Saveza kulturno-umjetničkog društva Pule) i kazališta Dr. INAT koji okuplja različite kazališne

svjetonazore. Osnovani su ga 1994. godine voditelji četiriju najboljih hrvatskih izvaninstitucionalnih kazališta: Branko Sušac iz pulskoga Dr. INAT-a, Davor Mojaš iz dubrovačkoga Lera, Nebojša Borojević iz sisačke Daske te Romano Bogdan iz čakovečkoga Pinkleca. Festival je nastao kao odraz hrvatske kazališne stvarnosti, a njegovi su razlozi i argumenti bili veoma jaki, a odnosili su se podjednako na kazalište i izvankazališne okolnosti. Rezultat je na strahovite terminološke nepreciznosti i nejasnoće koje su dugo vladale (i još vladaju) hrvatskim kazališnim prostorom. Podjela na profesionalni i amaterski kazališni rad izravno je štetila kazališnim drušinama koje su svojim načinom rada, estetikom i poetikom izrazito odstupale od nejasno definiranoga „mainstreama“. PUF je zato komunikacijski kanal koji potiče dijalog, otvaranje, prepoznavanje i sudjelovanje. Želi izbrisati granicu između života i kazališta te razvijati unutarnju zbilju svih sudionika procesa koju možemo nazvati i kazališnom i životnom. PUF se sastoji osim od kazališnih predstava i od izložaba, koncerata, predavanja, seminara, radionica i okruglih stolova (2011d).

Dr. INAT nije jedino kazalište koje djeluje u Rojcu, tu je i Teatar umjetnosti TOFA. Svojim su modernim kazališnim predstavama u Pulu doveli nove načine izražavanja na kazališnim daskama.

2.2.2. Udruga Monteparadiso

Monteparadiso je udruga za razvoj kulture koja se bavi ekologijom, računalima, koncertima i ostalim aktivnostima vezanim za punk kulturu (punkeri imaju zajedničko ishodište u rock kulturi kao i hašomani, samo su oni njeni žestoki kritičari; nastupaju dobrim dijelom simbolički protiv hašomana, gdje je šišanje vlastite kose samo jedan vidljivi i upečatljivi simbol raskida s tradicijom (Perasović, 2001b). Hašomani su širi pojam u koji ulazi rock, kao i njegove izvedenice (Perasović, 2001a). Ulična retorika punka, njena opsjednutost klasom i značenjem, trebala je potkopati intelektualni stav prethodne generacije rock glazbenika (Hebdiđ, 1980)). Udruga Monteparadiso osnovana je radi povećanja učestalosti, kvalitete i aktivnosti neovisne civilne, kulturne i informacijske scene. Cilj joj je promicanje svih vidova alternativnog izričaja od stila života, tehnologije, glazbe, umjetnosti, sve do edukacije. Grad Pula je uočio značenje koje ima udruga Monteparadiso za kulturu i zabavu te je na osnovu toga ponudio prostorije bivše

vojarne za bolji rad ove udruge. Udruga je nastala iz druženja na istoimenoj tvrđavi. Godine 1992. članovi Monteparadisa odlučili su sami organizirati koncerte s glazbom iz svog žanra, budući da se nisu uklapali u program „Forum mladih“ koji je u to vrijeme organizirao koncerte u Puli. Od ljeta 1992. godine održavaju festivale koji okupljaju ljude iz cijele Europe. Udruga je pokrenula i Netlabel, glazbenu etiketu smještenu na Internetu, a sa koje je moguće u potpunosti besplatno i slobodno uzeti sva njihova izdanja. Svojim radom žele razvoj kulture maknuti od interesa velikih kompanija već ju besplatno putem Interneta omogućiti svim zainteresiranima. Njihova glazba može se besplatno koristiti jer je licencirana nekom od slobodnih licenci. Želja im je osim pulskih, objaviti i sve starije bendove iz 20. stoljeća, ali i inicirati takvo objavljivanje filmova i udžbenika (<http://monte-paradiso.8m.com/>, <http://netlabel.monteparadiso.org/bin/view/Netlabel>, 9.3.2013.).

Potaknuli su u svojim prostorijama razvoj Hacklaba, mjesto društvenog eksperimenta i susreta tehničkih, društveno angažiranih aktivista i aktivistica. Radi se o hakerskom laboratoriju koji služi propitkivanju novih metoda funkcioniranja umrežene zajednice, otvaranju novih perspektiva van monolitnog tržišnog sustava vrijednosti i društvenog djelovanja. Svima se nudi besplatan Internet na trinaest računala, a program Hacklaba obuhvaća tematska predavanja i video produkciju, predstavljanje aktivističkih inicijativa, kao i gostovanje fakultetskih predavača s kojima su surađivali i na Antifa festivalima. Otvorena je i knjižnica i čitaonica Infoshop koja je zapravo autonomna inicijativa s ciljem pružanja znanja svima koji ga žele. (http://fazan.org/files//Monteparadiso_Hacklab_GlasIstre-2010-02-03.jpg).

Glavni „proizvod“ udruge Monteparadiso je istoimeni festival koji je održao svoju dvadesetu obljetnicu. U intervjuu nam objašnjava Matko Plovanić (član udruge Monteparadiso i član izvršnog odbora Saveza udruga Rojca) kako je riječ o atipičnom festivalu čiji gosti nisu klasični turisti već na taj festival dolaze ciljano ljudi kako bi uživali u hardcore punk glazbi koja nije dio „mainstream“ scene, a opet privlači ljudi iz Hrvatske i izvan nje (hard-core punk stil podrazumijeva prepletanje glazbenih stilova, a razlikuje se od punka jer širi kulturu urbanog otpora konformističkog pritiska društva; kod nekih bendova bio je aktivistički odgovor na britanski „drunk punk“ u „straight-edge“, pravac hard-core scene koji napušta alkohol, droge, prehranu koja se zasniva na ubijanju životinja, alko-nasilje, seksizam koji su pratioci jednog dijela punk rituala (Perasović, 2001b)). Od 2001. godine se festival Monteparadiso održava u

dvorištu bivše vojarne Karlo Rojc, a ugošćuje bendove iz cijeloga svijeta. M. Plovanić govori kako je Hrvatska zemlja s malo originalnih festivala (koje nije lako organizirati ni realizirati). Ističe kao pozitivan primjer originalnih festivala: PUF festival čiji organizatori žele predstaviti moderan teatar i ostvarivati zajedničke projekte s umjetnicima iz inozemstva. Iako su PUF i Monteparadiso kvalitetni festivali, nastavlja M. Plovanić, oni ne mogu ni razmišljati o zaradi. Monteparadiso festival se održava u potpunosti po principu djelovanja „uradi sam“ po volji i želji volontera. Grad sudjeluje dodjelom prostora i novcem kojim se pokrije samo dio troškova. Festival nema komercijalnih sponzora, a svi koji rade u organizaciji su volonteri. Time je i osigurano da se nitko ne može okoristiti jer je jedini motiv djelovanja ljubav prema festivalu, nikako novac.

Udruga Monteparadiso pokrenula je i Antifa festival koji obuhvaća širok krug problematika, od rodnih identiteta, identiteta punka i njegovih tekovina te problematike edukacije u nastavi povijesti pa sve do stanja stvari na borbenom terenu malog čovjeka i svemoćnika – vlasti i kapitala. Od početka svog postojanja, ovaj festival ugošćuje različite bendove, likovne i filmske umjetnike, aktiviste, sociologe, povjesničare i druge stručnjake koji govore o fašizmu, fašizaciji, o borbi protiv navedenih, ali i o temama koje ovim problematikama prethode ili iz njih ishode (Trgovčić, 2011).

Edukativno-glazbeni festival Antifa se održao već devet godina. U intervjuu M. Plovanić objašnjava događaj iz 2004. godine koji je potaknuo na osnivanje Antifa festivala. Tada su dvojica mladića iz zasjede napadnuta i izbodena noževima. Da bi skrenuli pozornost javnosti na taj događaj, organiziran je „mirnohod“ pod nazivom „Ne nasilju, ne fašizmu!“ Mimohod građana Pule protivio se svakom obliku nasilja. Organiziran je od strane Zelene Istre i Monteparadisa, a podršku su mu dale i ostale udruge iz Rojca i građani Pule. Nakon tog napada Monteparadiso je počeo s organizacijom Antifa festivala. Novu notu Antifa festivalu dodali su članovi udruge Monteparadiso i Novog istarskog podzemlja jer su već drugom Antifa festivalu dodali edukativni karakter (uz do tada planirane glazbene dijelove festivala) te isplanirali predavanja, rasprave, prezentacije i videoprojekcije u Hacklabu. Festival je za zadatak uzeo edukativni karakter jer organizatori žele da se različiti akademici očituju u svojim istraživanjima, svojim analizama i radovima, a da svi sudionici mogu propitivati, širiti znanja, svjetonazore i razvijati nove načine razmišljanja o različitosti i toleranciji. Time se uloga festivala proširila s početne usmjerenosti na

krivce nemilih događaja iz 2004. godine, tj. protiv neonacističkih i nacionalističkih skupina u gradu.

2.2.3. Udruga Metamedij

Udruga Metamedij je uselila u Rojc skvotirajući prostor. U sklopu nje djeluje i klub Metamedia koji organizira razne radionice neformalne edukacije iz područja digitalne obrade zvuka, slike, multimedije te grafičkog dizajna, kulturno umjetničke programe, filmske projekcije te javne tribine i prezentacije. Klub djeluje kao otvoreni centar za sve kvalitetne i društveno korisne inicijative pa je i domaćin raznim međunarodnim skupovima i događajima. Metamusic Netlabel, digitalna izdavačka kuća s ciljem promicanja glazbenih talenata na području Republike Hrvatske. Ciljevi projekta su jačanje nezavisne kulture, neformalnog obrazovanja te informatizacija kulture i društva općenito. Započeli su s nekim aktivnostima, radionicama i otvorili multimedijalni studio Metamedia Lab kako bi jačali i povećali vidljivost umjetničke scene. Studio koriste najaktivniji polaznici radionica i lokalni autori te zajednički, interdisciplinarni partnerski projekti iz polja modernog plesa i kazališta. Započeli su i s projektom „Otvorena vrata Karla Rojca“ kojemu je cilj promicanje udruga iz centra te bolja međusobna komunikacija. Jedan od najvažnijih njihovih rezultata je i iniciranje osnivanja Saveza udruga Rojc za koji su tiskali i knjižicu s potrebnim informacijama o udrugama (<http://metamedia.hr/lang/hr/klubclub/>, <http://metamusic.cc/about>, 18.3.2013.). Pokrenuli su i projekt Metamedia SET u sklopu kojeg se emitira radijska emisija Metazin o civilnom društvu i nezavisnoj kulturi. Realizira se uz suradnju i financijsku potporu Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva. Emisija je pokrenuta kao odgovor na problem nedovoljne informiranosti javnosti o civilnom društvu i nezavisnoj kulturi (<http://www.mladipula.org/produkcija-i-izdavastvo/radijska-emisija-metazin/>, 25.3.2013.). Tek nakon što je grad vidio njihov angažman, službeno im je dodijelio prostor u Rojcu.

Media Mediterranea je festival koji je pokrenula udruga Metamedij. To je festival ekspresivne i kreativne kulture i kreativnih medija. Usredotočen je na nove medije i tehnologije radi edukacije mladih autora o novim medijskim kulturama, međunarodne promocije lokalnih autora te jačanja produkcije lokalnih autora iz novo-medijskih kulturnih praksi. Riječ je o spoju

urbane kulture mladih, alternativne elektroničke glazbe, novih tehnologija te njihove upotrebe u kreativne svrhe. Cijeli program festivala se ne svodi samo na zabavu već i na interakciju posjetitelja kroz organizirane tribine, javne debate, besplatne radionice. Mladim se neafirmiranim bendovima omogućuje da izađu iz garaža i pokažu svoj talent (2011d).

2.2.4. Udruga Sonitus

Udruga Sonitus bavi se audiovizualnom umjetnošću koja je samostalno i u suradnji s nekolicinom ostalih udruga iznjedrila mnoge edukativne radionice te sprovela nekoliko značajnih kulturnih projekata između kojih je i „3D mapping Forum“, ali i festival „Visualia“ koji će se po prvi puta održati u kolovozu ove godine. Pojam „video mapping“ svijetu je poznati zadnjih desetak godina, a predstavlja sve prisutniji oblik umjetnosti u svijetu koji poprima sve veći zamah u modernim tehnološkim trendovima. Radi se o tematski odrađenoj projekciji na građevinskim površinama sa motivima maštovitih i umjetničkih poigravanja bojama, oblicima, svjetlima i sličnim efektima za čiju je realizaciju potreban specifičan softver. „3D mapping Pula Forum“ je projekcija održana u centru Pule u ožujku ove godine s trajanjem od desetak minuta, a može se pogledati i na internetskoj stranici: http://www.youtube.com/watch?v=k_veeUdOG8w. Novi festival „Visualia“ predstaviti će moderne tehnologije 3D video mappinga i dizajna rasvjete čiji je cilj upoznati Pulu s novim i modernim tehnologijama i kvalitetnom opremom koje u kulturnom i umjetničkom aspektu mogu iskoristiti kapacitet samog grada prikazujući njegove kvalitete i ljepote u najboljem mogućem svjetlu. Festival će se održati u dva dana kada će video mappingom u samom centru grada obuhvatiti zgrade grada, a osim tog izuzetno atraktivnog audio-vizualnog performansa održat će se i radionice koje obuhvaćaju dizajn rasvjete, osnove video mappinga te stvaranje i obradu glazbenih elemenata (<http://kulturistra.hr/lang/hr/2013/03/visualia-predstavlja-3d-mapping-forum/>, 25.3.2013.).

Ovakav projekt dovodi najmodernije tehnike rasvjete i upotrebe najnovijih tehnologija programiranja na naše područje te otvara nove mogućnosti korištenja tehnologije u umjetnosti, a novi festival informirat će širu publiku i zainteresiranima pružiti edukacijski program. Time se potvrđuje važnost uloga udruga u kreiranju kulturne politike u regiji.

2.2.5. Udruga Distorzija

Udruga Distorzija je u svojim prostorima udomila različite izložbe, koncerte, a osigurala je svoje prostore za potrebe festivala drugih udruga kao što su FoPA - Festival of Performing Arts i Antifa festival, sudjelovala je i u projektima Clubture (neprofitne, inkluzivne, participativne mreže organizacija, koja radi na osnaživanju nezavisnog kulturnog sektora), a kao najznačajniji doprinos nerijetko se navodi organizacija projekta Krojcborg u suradnji sa zagrebačkom udrugom Otompotom. Vizija Rojca kao grada došla je iz činjenice da je Rojc zaista ogroman, a u njemu „žive“ ljudi u različitim udrugama različitih djelatnosti, koje na prvi pogled ne vežu nikakvi interesi osim zajedničkog prostora, baš kao i postojanje različitih kuća u jednome gradu. Zato je i nastao naziv Krojcborg: K(arlo) Rojc–Berg, gdje se sufiks –berg često koristi u njemačkom jeziku pri imenovanju gradova. Tako je počelo oslikavanje zidova Rojca, tako su nastale instalacije u dvorištu, kao i brojni stripovi (Mickov, 2012). U samoj pozitivnoj percepciji Rojca uloga je Krojcborga ogromna. U okviru tog projekta napravljene su mnoge promjene i preinake zgrade bivše vojarne. Rojc je transformiran te su zajednički prostori hodnika i dvorišta pretvoreni u umjetničku galeriju koja je od početne produkcije do danas identifikacijski orijentir zgrade. Krojcborg je otvorio kompleks Rojca i prema kreativnosti njegovih korisnika koji su se uključivali u radionice, pa i inicirao drugačiji odnos prema potencijalima zajedničkog prostora (Milojević, 2011b).

„Sam Krojcborg generator je inspiracije koja se prenosi na druge strane. Mladi se umjetnici, potaknuti sudjelovanjem u radionicama Krojcborga, nadahnjuju idejom i prostorom Rojca pa po povratku u svoju sredinu njihovo umjetničko djelovanje postaje aktivnije te ponekad pokreću i slične projekte umjetničke intervencije“ (Milojević, 2011b). Krojcborg je kreator otvorenosti i privlačnosti zajedničkog prostora kao sastajališta, prostora za komunikaciju, kreaciju i druženje te je postao izvor inspiracije i vizionarstva. Grad Pula je u početku Krojcborg prepoznao kao projekt koji „oplemenjuje javne prostore grada“. Unatoč tome već nekoliko godina Grad ga ne financira. Umjetnici su zamalo odustali od ovog projekta, ali su financijsku pomoć, uz pomoć prijatelja, dobili od Graza i iz francuske fondacije iz Beograda. Za umjetnike je projekt Krojcborg prava prilika za izražavanje jer dekoriraju prostore na mjestu koje je i službeno postalo prostor za nezavisnu kulturu. Projekt Krojcborg poziva na drugačije koncepte razmišljanja svijeta i djelovanja. Kao takav, hvale je vrijedan, a osim bogate tradicije

ima i dobar potencijal da preraste u još veću manifestaciju, ali je za to potrebna financijska potpora koja trenutno ovisi o različitim ulaganjima, ali ne i o lokalnoj vlasti (Mickov 2012).

2.2.6. Udruga Syntheses

Udruga Syntheses djeluje u svrhu razvoja i promicanja kvalitetnog glazbenog izražavanja i kulture življenja kao takve, razvijanje dobara vezanih uz isto, poticanje glazbenog stvaralaštva i umjetničkog izričaja kod mladih osoba, povezivanje domaćih i inozemnih izvođača, umjetnika, diskografa, aktivista, entuzijasta i sl. Udruga je osmislila idejni projekt za dokumentarni film „Grad izobilja“ o subkulturnoj sceni Pule od 1978.-2000., Inicijator međunarodnog festivala alternativne i urbane glazbe „VivaLa Pola!“, osim toga kao projekt udruge jest i radijska emisija nezavisne glazbe Roštiljarka koja se već 11 godina emitira na pulskom radio Maestralu, udruga je organizirala nizuspješno izvedenih koncertnih zbivanja, dobrotvornih akcija, edukativnih prezentacija i tribina, te drugih kulturno-glazbenih projekata i manifestacija (<http://rojcnnet.pula.org/?q=hr/node/404>, 25.3.2013.).

Festival Viva La Pola! nastao je iz potrebe da se jednim festivalom objedine svi glazbeni stilovi koji se oslanjaju na alternativnu i nezavisnu stranu. Ideja je bila napraviti svojevrsnu mješavinu domaćih i inozemnih imena s bendovima koji tek kreću u glazbenu karijeru. Prvi festival organiziran je 2004. godine, a prerastao je u festival koji promiče tradicionalnu pulsku glazbenu osviještenost. Cilj festivala je i prepoznavanje perspektivnih novih snaga. Festival Viva La Pola! organizira se uz minimalnu potporu, a troškova je puno, zato su resursi i mogućnost naplate iz ulaznica sve slabija. Festival pokriva širok spektar glazbenih pravaca, od rocka, metala preko gothica, industriala, hip-hopa, reggaea, ska, sve do punka i hard-core-a. Organizirano je dvodnevno cjelovečernjim koncertnim maratonom čime festival dokazuje kako nezavisna glazba i dalje ima čvrsto uporište na ovim prostorima (2012c).

Kada govorimo o ovako raznolikom festivalu važno je barem ugrubo objasniti glazbene pravce koji se izvode. Nećemo ulaziti u dubinu podjele jer je sama tema pravaca u glazbenoj kulturi izuzetno velika te se ne može jednostavno objasniti. *Rock* pravac je bio u početku shvaćen kao buntovništvo, a njegova kultura zahvatila je i onu općenitu, masovnu, „društveno

prihvatljivu“ zabavu. Rock kultura je jedan svijet unutar kojeg postoje mnogi subkulturni pravci s više ili manje određenim granicama. S obzirom na širinu rock kulture, ne postoji samo jedan propisani izgled rockera, ali za očekivati je crna kožna jakna, traper jakna, duga kosa, širina hlača, isprane traperice, karirana košulja, tenisice ili sajmonice (antilop cipele do gležnja), simboli rock bendova na majicama, naočale (Perasović, 2001a). Već smo objasnili *punkere*, a ponovit ćemo samo da se javljaju kao kritičari rock kulturi. *Darkeri* su fregmentacija rock kulture, a uz oznaku „dark“ najprimjerenije je koristiti oznaku „gothic“ jer je kao glazbeno usmjerenje donekle i darkerski stilski opredjeljenja. Radi se o tamnijem pravcu punka s revoltom okrenutim unutra, spoju gothica i hard rocka, industrial pravca, zanimanjem za teme smrti, sudnjeg dana, transa, zagrobnog života, religije, depresije, izolacije koji su izvana najčešće bili doživljeni kao pesimizam, depresivnost, melankolija, ali i kao žestina, ritualnost, govor tjeskobe (Perasović, 2001c). *Heavy-metal* ima svoje korijenje u hard rocku. Uz dugu kosu koja je postala sinonim metalaca, koriste prišivke na klasičnim traper jaknama, crne kožne jakne, ukrase, remenje, majice s imenima bendova, marame itd. Iz ovog su se pravca razvili novi: *speed*, *trash*, *black* ili *death* (Perasović, 2001d). *Hip-hop* kultura podrazumijeva breakdance ekipe i važnu ulogu ima DJ koji izlazi iz uobičajenog puštanja glazbe ili zabave i postaje informator, posrednik i artikulatork problema u zajednici uz elektro glazbu (Perasović, 2001e). *Techno* (sub)kultura je pokret ekstatičnih rituala cjelonoćnog ravea (koji ima funkciju koncerta u rock kulturi). U Hrvatskoj se koristio i za *trance*, *house*, *hard-trance*, *hard-core*, *acidiindustrial glazbu*. Najčešće nema nikakve verbalne komunikacije, mikrofonom, između DJ-a ili drugih izvođača i publike (plesača). Ples je osnovna aktivnost, a droga se predstavlja kao sinonim raverskog okupljanja. Izgled je obilježen srebrnim bojama, dugačkim „patuljak“ kapama, spotskom odjećom, uniformama „čistoće“ (fluorescentnih boja), zviždaljkama, dudama, dječjim igračkama, baterijskim lampama raznih boja i sl. (Perasović, 2001e).

Činjenica kako su određeni glazbeni pravci nastali kao odgovor na neki drugi pravac i pripadnici ovih subkultura ne dozvoljavaju da ih se definira pripadanjem nekoj drugoj subkulturi (kao reći punkeru da je rocker) čini festival koji okuplja različite subkulture još zanimljivijim. U istom kontekstu je i kulturni centar Karlo Rojc od velike važnosti jer osim što okuplja udruge različitih djelatnosti, okuplja i one istih, ali različitih uvjerenja kao i njihove različite publike.

2.2.7. Udruga Seasplash

Udruga „Seasplash“ je nevladina, neprofitna organizacija koja svojim projektima i programima utječe na širu zajednicu prateći nezavisnu i suvremenu umjetničku i kulturnu produkciju, ali i šire polje kulture, kvalitetnog provođenja slobodnog vremena, svakodnevnog života, društva i sl. Seasplash je organizacija nezavisne kulture koja je svojim aktivnostima snažno orijentirana prema socijalnom angažmanu glazbe, umjetnosti i kulture kroz različite sadržaje i aktivnosti. Svojim projektima želi doprinijeti razvoju nezavisne glazbene i kulturne scene povezivanjem i umrežavanjem još neafirmiranih, kao i već priznatih umjetnika, profesionalaca i kulturnih aktivista iz cijelog svijeta.

„Seasplash festival“ je temeljni produkt udruge, a prepoznati je od strane Grada i njegovih djelatnika kao neizostavni dio kulturnog identiteta Pule. Osim „Seasplash-a“, od 2004. godine održava se i „Wintersplash“ u Zagrebu koji je ugostio mnoge domaće i inozemne autore različitih glazbenih pravaca, video umjetnika te različite kulturne sadržaje. Klub koji djeluje u Rojcu želi mladim kreativnim ljudima omogućiti sudjelovanje u radionicama DJ-inga i slušaonicama elektronske glazbe. Udruga Seasplash nositelj je i projekta „Showcase“ koji uključuje cjelovečernja glazbena događanja, jednom mjesečno tijekom cijele godine ili prostorima kluba u Rojcu s ciljem predstavljanja i promoviranja mladih i neafirmiranih autora i umjetnika nezavisne audio – vizualne produkcije i različitih glazbenih stilova. Važan događaj za afirmaciju nezavisne kulture na lokalnoj razini je i novogodišnji Seasplash doček ili Seasplash platforma glazbena je manifestacija koja se tradicionalno održava na Danteovom trgu u Puli gdje se predstavlja nezavisna glazbena produkcija mladih neafirmiranih glazbenika, ali i profesionalnih afirmiranih umjetnika. Udruga Seasplash partner je i u realizaciji „Outlook festivala“, jednim od najvećih europskih, ali i svjetskih festivala elektronske glazbe (<http://www.seasplash-festival.com/index.php/info/about>, 25.3.2013.).

Seasplash festival pokrenuo je punk-rock naraštaj s početka devedesetih godina prošlog stoljeća. Uvijek je poštivao sve stilove predstavljene na festivalu, od tradicionalnih do modernih stilova električne ere. Festival je nastao „prijateljskim“ angažmanom, motiviran entuzijazmom, s dvodnevni programom na dvije pozornice, a danas donosi neprekidni četverodnevni program na pet pozornica, a podupire ga svake godine sve više i više prijatelja (2011d). Do sada je

održano deset Seasplash festivala, a posjećenost nam govori da će njegova tradicija trajati još mnogo godina.

2.2.8. Udruga Čarobnjakov šešir

Udruga „Čarobnjakov šešir“ nastala je 2004. godine jer su široj javnosti željeli približiti aktivnosti kojima se već godinama bave. Riječ je o žongliranju, odnosno cirkuskoj umjetnosti, ekološkim projektima te starim zanatima. Udruga organizira radionice žongliranja i ostalih cirkuskih vještina, plesa, muzike s naglaskom na reakciju, jačanje tijela i duha te razvoj osjećaja za timski rad; priredbe, kazališne predstave, predavanja, festivale i popratne manifestacije radi promidžbe i poticanja djece, mladeži i odraslih na zdrav život, ispunjenje slobodnog vremena, kreativnog izražavanja i timski rad; humanitarni rad kao što je posjet bolnicama, vrtićima, domovima za napuštenu djecu i djecu s poteškoćama u razvoju, staračkim domovima i drugim ustanovama u svrhu poticanja pozitivnog pristupa životu, reakciji i zabavi ([http://www.civilnodrustvo-istra.hr/index.php?id=36&tx_clcompanydatabase_pi1\[showUid\]\[showUID\]=404&tx_clcompanydatabase_pi1\[showUid\]\[backPID\]=36&cHash=351b650857](http://www.civilnodrustvo-istra.hr/index.php?id=36&tx_clcompanydatabase_pi1[showUid][showUID]=404&tx_clcompanydatabase_pi1[showUid][backPID]=36&cHash=351b650857), 25.3.2013.).

Ova je udruga organizirala festival uličnih čarobnjaka ili skraćeno FUČ. To je međunarodni ulični festival koji se početkom srpnja održava na pulskim ulicama i trgovima. Na festivalu nastupaju profesionalni umjetnici i skupine koje se u svom izričaju usredotočuju na suvremeni cirkus i ulično izvođenje pristupom karakterističnim za „Novi cirkus“. Njihov pristup uličnom kazalištu oslanja se na svjetski trend kombiniranja glazbe, plesa i žongliranja sa zahtjevnim cirkuskim vještinama hodanja na žici i konopu, rad s trapezom i svilom, akrobacije i slično (2011e).

2.2.9. Hrvatska udruga likovnih umjetnika Istre

U Rojcu djeluje dvadesetak autora, članova Hrvatskog društva likovnih umjetnika Istre, a svoje radove mogu prezentirati u Dnevnom boravku Rojca. HDLUI je nevladina, neprofitna i nestranačka strukovna udruga koja okuplja likovne umjetnike različitih umjetničkih izraza. Osnovni cilj i djelatnost udruge je poticanje suvremene umjetničke prakse, promicanje i zaštita slobode umjetničkog djelovanja, organizacija izložbi, suradnja sa lokalnom, nacionalnom i međunarodnom zajednicom, zaštita socijalnih prava umjetnika i sudjelovanje u kreiranju šire zakonodavne i perceptivne platforme za razvoj umjetnosti u društvu (<http://hdluistre.hr/o-nama/o-hdlu-istre/>, 25.3.2013.).

2.2.10. Udruga Zelena Istra

„Zelena Istra“ je udruga građana za zaštitu okoliša i prirodnih bogatstava te društvenu pravednost. Ona je nevladina, nestranačka i neprofitna udruga građana utemeljena 1995. godine s misijom zaštite okoliša i prirodnih bogatstava te društvene pravednosti. Ciljevi udruge su zaštita okoliša i prirodnih bogatstava, poticanje sudjelovanja javnosti u procesu donošenja odluka iz područja zaštite okoliša, informiranje građana o temama s područja zaštite prirode i okoliša, jačanje uloge javnosti u ostvarivanju ustavnog prava na zdrav okoliš, promicanje održivog razvoja, jačanje utjecaja organiziranog civilnog društva s područja zaštite okoliša. Načela po kojima djeluju su: poštivanje različitosti stavova, misli i ideja, sloboda izbora, neovisnost organizacije u radu, javnost i demokratičnost mišljenja, solidarnost, odgovornost pojedinca i organizacije za rad, a protive se rasnoj, nacionalnoj ili vjerskoj diskriminaciji. Svoju djelatnost odvijaju kroz akcije, projekte i kampanje, na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Zelena Istra je u suradnji s Pula Film festivalom već tri godine za redom dovela gosta iz Nizozemske u dvorište kulturnog centra Rojc koji je omogućio predstavljanje dokumentarnog filma i održavanje projekta Kino pod zvijezdama u sklopu Nizozemskog projekta Solarnog svjetskog kina. Najveći vizualni doprinos Zelene Istre kulturnom centru Karlo Rojc je poticaj izgradnje Urbanog Vrta Rojc (<http://www.zelena-istra.hr/?q=node/368>, 25.3.2013.).

2.2.10.1. Urbani vrt Rojc

“Pojam i smisao doma kulture razumijeva i kulturu okoliša kao sastavni dio osnovnog sadržaja, svog razloga postojanja. Tu vezu potvrđuje i sam pojam hortikulture (kulture vrta), umjesto kojega danas sve više upotrebljavamo pojam pejzažne, parkovne i vrtne arhitekture. Ali to ne mijenja značenje povezanosti doma kulture i uređenog parka ili vrta oko njega.” (Kiš, 1984:163). D. Kiš (1984) objašnjava kako u ciljevima koje treba ostvariti pri podizanju jednog doma kulture nije dovoljno samo misliti na ono što će se događati nego i na mjesto događanja određene kulturne djelatnosti. Kultura vrta, dvorišta ili parka ima dvojako značenje, on potvrđuje na veoma prepoznatljiv način svoj identitet i proširuje mogućnosti svojih osnovnih aktivnosti na vanjski prostor izgrađen kreativnošću čovjeka a posredstvom elemenata prirode.

Urbani vrt Rojc uređen je po kulturnim principima te je smješten u jednom kutku okućnice Rojca. Zamišljen je kao mjesto u kojem se sastaju ljudi s iskustvom radi razmjene mišljenja, savjeta, sjemena, alata, ali i sastanka amatera i početnika koji bi se kroz poduku i seminare na teorijski i praktičan način upoznali s tematikom uzgoja povrća, začinskog bilja i cvijeća. Još jedna karakteristika vrta je da je otvoren svim zainteresiranim građanima i udrugama da se uključe u njegovo uređenje i korištenje. Do sad je Zelena Istra organizirala nekoliko radionica na kojima su se volonteri upoznali s tematikom kompostiranja, alternativnim metodama vrtlarenja i premakulturnim dizajnom, velikom je volonterskom akcijom istoimeni vrt uređen. Tada su se posadile i trajnice, ukrasno i aromatično grmlje, voćke i pojedini začini. Osim volontera plan je da i djeca urede nekoliko pulskih osnovnih škola i vrtića. Vrt se sastoji od spirale sa začinima, šumskog vrta, cvjetnjaka i sinergijskih gredica, ali je u planu njihovo nadopunjavanje i proširivanje (<http://rojcnet.pula.org/?q=hr/node/199>, 28.8.2012.).

2.2.11. Udruga Art studio

Udruga za poticanje stvaralaštva Art studio osnovana je s ciljem slobodnog kreativnog i kulturnog izražavanja, poticanja, razvijanja i unapređenja širokog spektra aktivnosti vezanih uz keramičku djelatnost, razvijanje interesa za keramiku i promociju keramike kao specifične vrste umjetnosti za razvitak osobnosti pojedinca, obogaćivanje slobodnog vremena. Udruga održava keramičke i razne druge kreativne radionice za najmlađe – djecu predškolskog i školskog uzrasta, za osobe s posebnim potrebama, zatim individualne i grupne radionice za odrasle te za osobe treće životne dobi (<http://www.artstudio-pula.hr/>, 25.3.2013.).

2.2.12. Udruga Art&Music

Udruga „Art&Music“ organizira istoimeni festival namijenjen mladoj publici i usmjerenoj prema afirmaciji mladih autora. Festival objedinjuje glazbu, strip i film. Središnji dio programa čini festival nove glazbe, a popratni programi su: škola stripa, okrugli stolovi, izložbe, filmske revije glazbenih filmova, novinarske radionice i sl. Prvi Art&Music Festival održan je 1993. godine, a do sada ih je bilo šesnaest. Zamisao njihovih festivala je stvoriti prostor mogućnosti za nove sinergije, otvarati novu, suvremenu umjetničku dimenziju demonstrirajući i provodeći različite aktivnosti na festivalu umjetnosti. (<http://www.culturenet.hr/default.aspx?id=47284>, 25.3.2013.).

2.2.13. Udruga Marsova soba

Audiovizualna udruga „Marsova soba“ je organizator najstarijeg hrvatskog festivala psihodelične kulture i trance glazbe „Future Nature festival“. Festivali su organizirani tako da slave jedan od elemenata: voda, vatra, šuma, zemlja ili metal. Festival uči o alternativnim religijskim usmjerenjima ali pruža spektar trance, dub, drum'n'bass, chill, breakbeat i ostale vrste elektronske glazbe, psihodelične dekoracije i popratne aktivnosti. Posjetiteljima se organizira besplatan kamp, prijevoz do Pule, vegetarijanska hrana, rukotvorine i sl. (<http://festival.hr/vatreni-future-nature-ceka-vas-na-punta-christu/>, 25.3.2013.).

2.2.14. Udruga Krater

Krater je neprofitna udruga u kulturi osnovana 2008. godine s ciljem promicanja i zaštite keramičarske, a u širem smislu likovne struke te njenog doprinosa kvaliteti života. Prostor udruge u Rojcu dobro je opremljen i stručno vođen kao keramička radionica. Redoviti projekt Kratera je projekt „Keramičke tehnike za učenike Kiparskog odjela Škole primijenjenih umjetnosti i dizajna u Puli“, a u tijeku je i Projekt „LIGA – GEA – terapijske keramičke radionice za osobe liječene od karcinoma“ koje objedinjuju učinak poboljšanja motoričkih sposobnosti i psihosocijalnu dobrobit kreativnog rada u malim grupama (<http://www.pula.hr/repositorij-novosti/prikaz-novosti/article/u-rojcu-predstavljena-udruga-krater/>, 25.3.2013.).

2.2.15. Grupa Gradska radionica

„Gradska radionica“ je art grupa širokog spektra djelatnosti. Sastoji se od različitih radionica iz područja umjetnosti, oblikovanja, transfiguracije urbanih elemenata i podizanje kvalitete života. Radionice su vođene idejom čija su osnova čovjek i ambijent u uzajamnoj interakciji. Organiziraju radionice, tečajeve, predavanja, druženja, performanse, koncerte i druge sadržaje. Neki od projekata na kojima rade su „Afirmativno znakovlje“ (projekt osmišljavanja, oblikovanja i postavljanja afirmativnih znakova u javni prostor), „Gradski praktikum (poligon za primjenu praktičkih znanja umjetničkih zanata, stečenih kroz edukaciju u srednjoj i visokoj školi za primijenjenu umjetnost i kroz praktične radionice i programe unutar Gradske Radionice, ali ideja se ne odnosi samo na radionice već i na javne prostore gdje bi se obnavljala fasada, štukature, aplikacije vitraja, restauracije i sl.), glazbeni festival GROZGI, volonterski rad „Štedite u banci vremena“, lutkarska kreativna radionica Barakka i drugi projekti (<http://www.gradska-radionica.hr/>, 25.3.2013.).

2.2.16. Centar Suncokret

„Suncokret“ je centar za humanitarni rad osnovan 1992. godine s ciljem organiziranja i provođenja psihosocijalnog, odgojnog i obrazovnog rada radi poticanja razvitka zajednice i poboljšanja kvalitete života. U tu svrhu provode se odgojne i obrazovne, kreativne, socijalizacijske, rekreativne, kulturno-zabavne i radne aktivnosti, radionice, igraonice i druženja za sve uzraste. Održavaju razne seminare na kojima sudjeluju domaći i strani volonteri, održavaju tribine, izdaju glasila i druge oblike informiranja javnosti; organiziraju priredbe, koncerte, prodajne izložbe te sudjeluju na raznim stručnim skupovima i kongresima. Projekti koje provode su: „Lakše kroz školu“ (pomaganje djeci u učenju, kreativne radionice i socijalizacijske radionice te praksa za studente), „Most“ (povezivanje djece i mladih s razvojnim poremećajem s ostalom djecom i mladima), „Praktične perspektive“ (educiranje mladih o temama iz civilnog sektora) i „Zabavne i korisne vještine“ (edukacija za osobe koje rade s osobama starije životne dobi) ([http://www.civilnodrustvo-istra.hr/index.php?id=36&tx_clcompanydatabase_pi1\[showUid\]\[showUID\]=218&tx_clcompanydatabase_pi1\[showUid\]\[backPID\]=36&cHash=70ddcdf715](http://www.civilnodrustvo-istra.hr/index.php?id=36&tx_clcompanydatabase_pi1[showUid][showUID]=218&tx_clcompanydatabase_pi1[showUid][backPID]=36&cHash=70ddcdf715), 25.3.2013.)

2.2.17. Udruga Merlin

„Merlin“ je udruga za promicanje kreativnosti. Nevladina je, nestranačka i neprofitna organizacija sa svrhom udruživanja, organiziranog rada i djelovanja građana, djece i mladeži u raznim djelatnostima socijale, kulture, umjetnosti, obrazovanja, stvaralaštva i izdavaštva te njihovog promicanja na razini lokalne zajednice. Ciljevi su joj istraživanje, edukacija i primjena kreativnosti u svakodnevnom životu, poticanje razvitka zajednice, poboljšanje kvalitete življenja i unapređenje međuljudskih odnosa. Svoj rad zasniva na pojedincima, skupinama i zajednicama na načelima kreativnog pristupa životnim aktivnostima, osnaživanju, aktivnom uključivanju, podržavanju pozitivnih inicijativa, poticanju suradnje, tolerancije i nenasilja, međusobnog uvažavanja i poštivanju različitosti (<http://www.merlinpula.hr/hr/udruga-merlin.html>, 25.3.2013.).

Projekti kojima se bave su suradnja s dječjim centrom „Jutarnji cvijet“ u Vodnjanu s ciljem kvalitetnije organizacije aktivnosti, integracije i povećanje socijalnih vještina predškolske i školske djece nacionalnih manjina koja nemaju materijalnih mogućnosti za redovno pohađanje vrtića i vanškolskih aktivnosti te poticanje volonterskog rada i zapošljavanje nezaposlenih učiteljica i odgajateljica. U projektu cjeloživotnog obrazovanja pokrenuli su neformalnu edukaciju u tradicionalnim i umjetničkim zanatima (šivanje, tkanje, modeliranje), poticanje samozapošljavanja nezaposlenih osoba te radno okupacijske aktivnosti za osobe s posebnim potrebama (tkanje, odljev, izrada suvenira i sl.). Pokrenuli su i izložbeno-prodajnu manifestaciju „Izvorni sjaj pulskog amfiteatra“ te potiču na sudjelovanje lokalno stanovništvo u dizajnu i proizvodnji autentičnih rukotvorina na temu kulturno povijesne baštine grada Pule (<http://www.merlinpula.hr/hr/projekti-u-zajednici.html>, 25.3.2013.). Od edukacijski programa, u sklopu „Merlina“ nude se informatičke radionice za početnike (osposobljavanje za rad na računalu), radionice krojenja i šivanja (stjecanje vještina za samostalnu izradu odjevnih predmeta), radionice tkanja i veza (radionica ručnog tkanja na tkalačkom stanu i drugim tehnikama tkanja) te Rimski osmjesi (modeliranje u glini i izrada kalupa i odljeva iz gipsa na temu kulturno povijesnih spomenika iz rimskog perioda grada Pule (<http://www.merlinpula.hr/hr/edukacijski-programi.html>, 25.3.2013.)).

2.2.18. Sportski klubovi u Rojcu

Osim udruga u kulturi, u kulturnom centru Karlo Rojc aktivni su i mnogi sportski klubovi poput centra borilačkih vještina, kungfu kluba, planinskog društva, udruge za korektivnu gimnastiku, stolno-teniskog kluba, boksačkog kluba, hip hop-a, plivačkog kluba, biljarskog kluba i udruge, karate kluba, borilačkih sportova, odbojke, samoobrane, capoiere, centra orijentalnih vještina i sportskog penjanja. Tu je i udruga Upas (udruga za promicanje amaterskog sporta) koja redovito održava sportska natjecanja za amaterske sportaše. Klubovi su važni za promociju Rojca kao kulturnog centra jer privlače mnoge građane u svoje prostore, ali su i promotor grada na važnim natjecanjima. Penjački klub organizira i natjecanja na koja dolaze sudionici iz cijele Hrvatske čime se prepoznatljivost Rojca širi s kulturne i umjetničke scene i na sportske događaje.

2.2.19. Udruge na području psihosocijalnog rada

Nekoliko je udruga u Rojcu s ciljem podrške. Udruga za skrb oboljelih od celijakije Istarske županije solidarno organizira oboljele osobe, dijeli hranu nabavljenu putem donacija i sredstvima društva, surađuje s tijelima uprave, fondovima i institucijama na razini Županije i Države te surađuje sa svim srodnim humanitarnim udrugama (<http://www.celijakija-istra.hr/mi.html>, 25.3.2013.). Udruga cerebralne paralize Istarske županije osnovana je 2005. godine s ciljem poboljšanja kvalitete života osoba s cerebralnom paralizom što uključuje izjednačavanje mogućnosti slobodnog življenja te poboljšanje njihovog zdravstvenog, obrazovnog, radnog i društvenog statusa. Program udruge je upotpunjen raznovrsnim edukativnim sadržajem i aktivnostima, od sportskih (boćanje, jahanje, plivanje) do kreativnih (likovne radionice). Provode i nekoliko projekata poput „Plivanje i ronjenje za osobe s invaliditetom“, „Osobni asistent“ te međunarodni ljetni kamp „Sunce i avantura“ (<http://www.ifuosi.com/udruga-cerebralne-paralize-istarske-zupanije/>, 25.3.2013.) Sportsko društvo paraplegičara svojim djelovanjem razvija paraolimpijske sportove i potiče sportsko stvaralaštvo osoba s invaliditetom. Sportovi kojima se bave članovi društva su atletika u deset disciplina, plivanje, stolni tenis, tenis, jedrenje i hand-bike. Njeni članovi nastupaju na svjetskim prvenstvima, Mediteranskim igrama i drugim natjecanjima, a članovi su društva osvojili više od stotinu medalja (<http://www.pula.hr/repositorij-novosti/prikaz-novosti/article/predstavljene-aktivnosti-sportskog-drustva-paraplegicara-pula/>, 25.3.2013.). Dnevni centar za radnu terapiju i rehabilitaciju sadrži tim suradnika kako bi radili po zakonu o socijalnoj skrbi. U timu se nalaze ravnatelj, pedagog, radni terapeut, računovodstvo, knjigovodstvo te ljudi s poteškoćama u razvoju koji obavljaju različite poslove s ciljem osposobljavanja za samozbrinjavanje i samostalno obavljanje temeljnih životnih i radnih navika u skladu s njihovim mogućnostima, osposobljavanja korisnika za uključivanje u društveni život i socijalnu prilagodbu sredini u kojoj žive, pružanja usluga radne terapije i radne vježbe radi psihosocijalne rehabilitacije i dr. (film „Mjesto zvano Rojc“, <http://www.fininfo.hr/Poduzece/Pregled/dnevni-centar-za-radnu-terapiju-i-rehabilitaciju-pula/Detaljno/177688>, 25.3.2013.). Tu su uz njih još Udruga dijaliziranih na listi čekanja istarske županije te Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom.

2.3. Naseljavanje Rojca

Ulazak u devastiranu zgradu nije bio jednostavan. Prvi su došli gradski orkestar, Dr. INAT (Istarski Narodni Amaterski Teatar) i Monteparadiso. Puhački orkestar grada Pule osnovan je pod pokroviteljstvom Grada kako bi imali reprezentativni puhački orkestar koji može odgovoriti na sve potrebe i zahtjeve svojih sugrađana i protokola gradske uprave. Amaterskog su statusa, a sa Savezom kulturno-umjetničkih društava grada Pule (SAKUD) jedan su od utemeljitelja i nositelja ljetne manifestacije „Na ulicama i trgovima” (http://www.pula.hr/fileadmin/sadrzaji/dokumenti/iva_ivancic/Puhacki_orkestar_grada_Pule_pdf.pdf, 24.3.2013.). Budući da je od velike važnosti gradskim događanjima, ne čudi da im je Grad među prvima osigurao prostore za vježbu i rad u prostorijama Rojca. O naseljavanju Rojca i njegovoj ulozi za udruge snimljen je dokumentarni film „Mjesto zvano Rojc“ u kojem članovi različitih udruga opisuju kakav ih je prostor zatekao kad su ga „useli”. Nataša Dragun (Puhački orkestar) opisuje ostatke namještaja, stolarije, tehnike, hrane i zidova te veliku količinu smeća. Jedini stanovnici koje su zatekli useljavanjem bili su mnogobrojni štakori i žohari. Branko Sušac (Kazalište Dr. INAT) kaže da su pronašli namještene dječje krevetiće, igračke, pločice od vojnika, zdjele, posuđe, zapravo sve one osnovne stvari potrebne za život, što pokazuje da su ljudi naglo premješteni iz ovog centra (film “Mjesto zvano Rojc”).

Veliku ulogu u formiranju kulturnog centra imao je Eros Čakić, predsjednik Hrvatskog društva likovnih umjetnika u Istri i bivši pročelnik gradskog Odjela za kulturu. U navedenom filmu objasnio je kako je sudjelovao u stvaranju nove koncepcije pulske kulture i društvenog djelovanja, a priliku za to pronašli su upravo u bivšoj vojarni. “U trenucima općeg društvenog i moralnog rasula uselili se i okupili ljudi i udruge budući da su kulturni, društveni život grada i društva općenito vidjeli na bitno drugačiji način od onoga koji je vladao u državi, ali i lokalnoj sredini, koji je bio uvjetovan ratom i rastućim nacionalizmom i mržnjom. Takav je Rojc bio u trenucima useljavanja prvih udruga” (2011b). Dobiveni prostor imao je olakotne ali i otegotne okolnosti. Olakotna okolnost svakako je bila što su udruge mogle kreirati i urediti dobiveni prostor prema vlastitim potrebama, a i tako jerad udruga bio potaknut čime se rizik od njihovog gašenja smanjio. Otegotne okolnosti su bile što je dodijeljeni prostor bio devastiran i financijski ulozi su morali biti veći kako bi se prostor adekvatno opremio i uredio. Sam kulturni centar je

trebalo „oživjeti“ ne samo dolaskom različitih udruga nego i dolaskom mnogih građana, korisnika, stvoriti cirkulaciju ljudi koja će Rojc učiniti brendom i poželjnim mjestom za masu.

Počeci u ovim prostorima dali su sliku onoga što je Rojc trebao postati i kako je trebao djelovati na ljude. Zadatak mu je bio okupiti stanovnike Rojca i građane Pule, i zajedničkim snagama urediti ga kako bi postao dio kulture Pule. Za vrijeme mandata profesora i slikara E. Čakiću gradskom Odjelu za kulturu uspjela se zatvoriti ta početna ideja o kulturnom centru Rojc. E. Čakić i drugi umjetnici koji su sudjelovali u stvaranju Rojca nisu htjeli napraviti od njega komercijalan izgled već učiniti ga umjetničkim djelom. Baš zato su prostore hodnika oslikavali mnogi umjetnici različitim porukama. Svrha je bila promisliti o mjestu u kojem boravimo, a ne samo koristiti ga. Kako su ljudi pokazali zanimanje za obnavljanje bivše vojarne objašnjava E. Čakiću u filmu „Mjesto zvano Rojc“ jer su početne slikarije po zidovima pokazale da postoji potreba da ljudi koji obitavaju u Rojcu interveniraju u taj objekt. Rezultati toga slijedili su i kasnije u projektima zajedničkog oslikavanja zidova pa danas imamo mali muzej suvremenog zidnog slikarstva koji je Rojc postao (film „Mjesto zvano Rojc“).

Ideja oslikavanja zidova proistekla je iz koncepta da Rojc bude grad jer utjelovljuje toliko različitih udruga. Tako su odlučili definirati ulice, dodati ulične bandere kako bi zidovi Rojca asocirali na sami grad i gradsko tkivo. Tom idejom je i nastao projekt Krojcborg, zasnovan na umjetničkom konceptu koji bivšu vojarnu promatra kao strukturu grada u kojem su prostori udruga „kuće“, a zajednički prostori predstavljaju „javne gradske prostore“ (ulice, trgove, parkove). Tema i ideja projekta je preko fizičke transformacije prostora potaknuti komunikaciju i aktivno sudjelovanje u oblikovanju vlastitog životnog prostora (Milojević 2011b). U filmu „Mjesto zvano Rojc“ Ivan Klepac iz udruge Otompotom, organizator projekta Krojcborg, objašnjava kako su počeci oslikavanja zidova služili uređenju tih „javnih prostora“ budući da su sve udruge brinule za svoje, a nisu ih zanimale zajedničke prostorije. Započeli su s bojanjem zidova na trećem katu gdje je udruga Distorzija pa nisu trebali puno hodati od mjesta bojanja zidova do sanitarnog čvora. Dejanu Gotali iz udruge Distorzija je projekt bio od iznimne važnosti jer je uloženo vrijeme bilo radno i stvaralačko, a svaki dolazak u Rojc rezultirao je nekim produktom. Kad su završili sa zidovima, dodali su viseće elemente tako da hodnici Rojca zaista nalikuju na muzej suvremenog stvaralaštva (film „Mjesto zvano Rojc“).

Sama ideja bivše vojarne kao novog kulturnog centra nije mogla „oživjet“ bez mnogih ljudi koji su se u projekt volonterski uključili. E. Čakić smatra kako je jedino bilo moguće stvoriti onako povoljnu klimu za djelovanje tako da se prostor Rojca okupira, da ga zauzmu i s vremenom uz dobru volju i kvalitetnu građansku vlast i legaliziraju (film “Mjesto zvano Rojc”). To je značilo da iako je u počecima prostor za rad bio dodijeljen svega tridesetak udruga (što nije puno s obzirom na veličinu zgrade Rojca), bilo je potrebno uključiti više ljudi i motivirati ih na rad. Tako su neke udruge i dobile prostor, prvo su ga „osvojile“. „Primjer osvajanja Rojca neprestano pronalazimo, prije svega, među njegovim posjetiteljima - novim poklonicima i sljedbenicima vođenih idejom da potrebiti prostor priskrbe, otmu, zaposjednu, iskoriste, prenamjene i ožive ili – kako to nalaže zapadna tradicija – skvotiraju“ (Trgovčić, 2011b:7). Tako si je velik broj udruga u Rojcu osiguralo prostor za rad i stvaralaštvo. Kasnije su se prostori legalizirali, čak i subvencionirali. Jedna od nelegalno useljenih je i udruga Metamedij o kojoj smo već govorili.

Bivša pročelnica Upravnog odjela za kulturu Klara Udovčić objašnjava kako su prostori iz Rojca na početku bili dodijeljeni isključivo udrugama u kulturi, a da se s vremenom pokazala potreba za proširenjem i uključivanjem i drugih udruga kao što su one u sportu, nacionalne manjine, socijalne udruge i slično. Tko je trebao prostor od grada, dobio ga je pod nebom Rojca (film “Mjesto zvano Rojc”). Zato danas prostor Rojca naseljava više od stotinu udruga i klubova na području kulture i umjetnosti, sportskog sadržaja, nacionalnih manjina, psihosocijalnog rada, organizacije slobodnog vremena djece i mladih, udruge proizašle iz Domovinskog rata itd.

3. Organizacijski status

Društveni centar „Rojc“ je u svega petnaestak godina postao važan element urbane kulture Pule. U vlasništvu je Grada Pule, a njime nekoordinirano upravljaju udruge (svojim prostorima) i Grad Pula (ulazom, hodnicima, zahodima). Koliko su korisnici „Rojca“ angažirani i rade na unapređivanju ovog centra pokazuje i činjenica da su osnovali neformalnu mrežu organizacija Inicijativu za Savez „Rojc“. Ta inicijativa smatra da u „Rojcu“ treba stanovati odgovorno, a geslo joj je „Odgovoran stanovnik „Rojca“ je onaj tko sudjeluje u zajedničkim aktivnostima!“ Ovime se zaista trude da zajedničkim snagama centar puno brže napreduje. Pokušavaju ujediniti i aktivirati udruge te slati poruku svojim građanima kako je zajednički rad pravi pokazatelj da su svi ljudi jednaki.

Upravljanje Rojcem, u nadležnosti Grada Pule, za korisnike je bilo nezadovoljavajuće. Glavne primjedbe su bile zbog neracionalne potrošnje sredstava namijenjenih održavanju zgrade, nepostojanja plana razvoja, sredstva za održavanje i obnovu zgrade iz proračuna nisu bila dovoljna, među nadležnima nije bilo kapaciteta ni interesa za prikupljanje sredstava izvan gradskog proračuna, odnosno za osiguravanje dugoročne financijske stabilnosti i održivosti Centra, nije postojala prostorija za zajedničke sastanke, ured, arhiva, edukacijski centar, prostorija za društvene aktivnosti i sl. Ulaganja udruga i Grada nisu bila zajednički planirana i dogovorena te se nije organizirano radilo na prikupljanju donacija i organizaciji dugoročne financijske održivosti i samostalnosti. Nastao je i novi problem, Grad Pula prostore u Rojcu dodjeljuje udrugama već desetak godina bez ikakvih kriterija te time dovodi do nejednakog statusa i tretmana korisnika. Uz sve ne postoji ni sustav praćenja načina korištenja prostora pa se time ne zna postoji li i zloupotreba istoga. Nikada nije provedena revizija i evaluacija korištenja prostora, kao ni rada i doprinosa pojedinih udruga zbog nedostatka kapaciteta za kreiranje i provedbu osmišljene razvojne politike. Posljedica takve prakse je, između ostalog, i nerealni omjer potreba, doprinosa i veličine prostora. Preko sto udruga do sada ima dodijeljen prostor u Rojcu, a interes koji se pokazuje za ostalim prostorom premašuje onaj koji je u Rojcu ostao (Radojčić, 2011). Veliko se pitanje postavlja kako će preostali prostor biti dodijeljen, a i kakve su mogućnosti eventualnog oduzimanja prostora neefikasnim udrugama.

Rojčani su 2008. godine pokazali izuzetno nezadovoljstvo takvim upravljanjem Rojcem te donošenjem odluka koje nisu u interesu korisnika. Pokrenuli su inicijativu za uspostavljanje djelotvornijeg upravljanja Rojcem, ukazali na neracionalnost financijskog menadžmenta i predložili sanacijske mjere. Inicirali su formiranje zajedničkog tijela s ovlastima odlučivanja i kontrole troškova te je tako nastala Radna grupa za koordinaciju Centra gradskih udruga „Rojc“ (kraće Koordinacija) koju čine tri predstavnika udruga iz Rojca i tri predstavnika Grada Pule, a neposredno prije toga je osnovano Vijeće udruga Rojca (neformalno tijelo kojega na dobrovoljnoj osnovi čine udruge korisnice i koje razmatra teme pitanja od općeg interesa za Rojc, koje bira predstavnike za Koordinaciju te joj predlaže rješenja i prioritete) (Radojčić, 2011). Smisao Koordinacije je bio da predstavnici udruga sudjeluju u njoj, raspravljaju o aktualnim temama vezanim za Centar na Vijeću i prijedloge koje imaju prenesu predstavnicima grada.

Djelovanje su Koordinacije obilježile mnoge poteškoće i nesuglasice zbog nedostatka volje za uključivanjem predstavnika Rojčana u odlučivanje o financijskim aspektima upravljanja što je na kraju rezultiralo revoltom i prosvjednim skupom na početku 2009. godine. U pregovorima koji su uslijedili, udruge su tražile uspostavljanje partnerskog odnosa s Gradom Pulum te preuzimanje odgovornosti u upravljanju Centrom. Gradonačelnik Boris Miletić je prihvatio prijedlog provedbe projekta edukacije i zajedničkog osmišljavanja sudioničkog modela upravljanja Centrom utemeljenog na javno-civilnom partnerstvu te su tako Rojčani preuzeli dio odgovornosti i rizika koji su do tada bili isključivo u domeni javne uprave. Zelena Istra je kreirala projekt „Edukacija i razvoj modela sudioničkog javno-civilnog upravljanja društvenim centrom Rojc“ koji je dobio financijsku potporu Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva (Radojčić, 2011). Do kraja 2011. godine je pitanje postojanja Koordinacije bilo pod velikim razmatranjem jer se donesene odluke nisu provodile. Za stanovnike Rojca su glavni problem predstavljali predstavnici Grada Pule u Koordinaciji jer nisu pokazivali motivaciju za rješavanjem postavljenih upita i prijedloga.

Grad Pula ima radno mjesto osobe za suradnju s Rojčanima koje glasi: „referent je zadužen za koordinaciju i praćenje poslova organizacije, održavanja i investicija, te rada tehničke službe u Centru gradskih udruga Rojc. Također stoji na raspolaganju svim udrugama oko problema vezanih za aktivnosti unutar zgrade Centra gradskih udruga Rojc, davanjainformacija iz djelokruga rada Odjela za društvenedjelatnosti koje se tiču korisnika prostora u Rojcu i sl.“

Međutim, stanovnici Rojca su nezadovoljni suradnjom jer sam referent koji obavlja taj posao kaže kako je zadužen samo i isključivo za poslove tekućeg održavanja zgrade, koordinaciju domarske službe i izdavanje dozvola za održavanje programa, a za sve se ostalo udruge iz Rojcamoraju uputiti Uredu pročelnika (Pavličević, 2011). Takva suradnja u kojoj udruge iz Rojca ne osjećaju potporu od Grada dovela je do nove reorganizacije te je uzeto na razmatranje osnivanje Saveza udruga Rojca gdje će udruge biti aktivne u komunikaciji s Gradom i međusobno, a sastanci i komunikacija neće ovisiti o predstavnicima Grada.

Kako bi udruge u Rojcu lakše provodile svoje ideje i ciljeve, naposljetku je osnovan Savez udruga koje djeluju u Rojcu. On djeluje kao mreža udruga Društvenog centra Rojc, okuplja ih i predstavlja, zastupa njihove interese i angažirano djeluje u zajednici. Legitiman je predstavnik korisnika Rojca u komunikaciji s Gradom Pulom i drugim subjektima. Njihovu reprezentativnu ulogu opravdava njihov angažman, aktivno uključivanje, a ne brojnost. Uključenost udruga se temelji na zainteresiranosti i slobodi, a ne obvezi. E. Višnić (2011a) objašnjava kako su strateški ciljevi tog saveza orijentiranost prema uspostavljanju unutarnjeg zajedništva; prihvaćanje odgovornosti za upravljanje prostorom, tj. promicanje od pozicije na vlastiti interes orijentiranih korisnika prema aktivnim subjektima odgovornim za zajedničko dobro; orijentiranost na zajednicu i spremnost na širi društveni angažman (aktivno djelovanje u zajednici i promoviranje principa uvažavanja različitosti, solidarnosti i suradnje). Savez je osnovan s ciljem informiranja, motiviranja i pozivanja na uključivanje svih korisnika Rojca, ali nikako ne smije biti samo formalno tijelo koje reprezentira interese već platforma djelatnog zajedništva koje se ostvaruje kroz zajednički rad.

Preduvjet za zajedničko djelovanje je međusobno upoznavanje i informiranje korisnika o aktivnostima i dogovaranje i usuglašavanje zajedničkih nastupa u javnosti. Također je neophodna i dobra komunikacija i suradnja s gradskim Upravnim odjelom za kulturu i koordinaciju rada udruga, uređenje zajedničkih prostorija (od sanitarija do grijanja, od saniranja krova do čišćenja podruma). Sve je to vodilo osnivanju Saveza „Rojca“ kao autonomnog tijela dovoljno organiziranog za partnersko su-upravljanje zgradom, dovoljno demokratskom da svi korisnici Rojca odgovorno preuzimaju obaveze koje proizlaze iz slobode za korištenjem Rojca. Ciljevi Saveza su osnaživanje suradnje i iniciranje zajedničkih programa udruga sa sjedištem u kulturnom centru Karlo Rojc uz zagovaranje i promicanje principa uvažavanja različitosti,

solidarnosti i suradnje unutar Centra i u široj zajednici; unaprjeđenje upravljanja i uvjeta rada u Rojcu utemeljenog na sudioničkom modelu upravljanja u suradnji s Gradom Pulom te zaštita probitaka i zauzimanje za uvjerenje i ciljeve udruga članica. (<http://rojcneta.pula.org/?q=hr/node/205>, 5.2.2013.)

3.1. Savez udruga Rojca

Potreba za osnivanjem novog načina upravljanja kulturnim i društvenim centrom dolazi zbog različitih neuspješnih modela osnivanja takvih centara. Zadnjih desetak godina preuzimaju se inicijative te se usprkos dominantnoj kulturnoj politici osnivaju i vode neovisni kulturni i društveni centri na periferiji postojećeg sustava. Oni nemaju osigurane sve uvjete djelovanja već na projektnoj osnovi jedva uspijevaju osigurati kratkoročnu perspektivu za postojanje nezavisne infrastrukture. Javne ustanove, iako po osnivačkim aktima imaju javni interes, često ne uspijevaju osigurati niti reprezentativnu niti uslužnu funkciju koju bi trebale imati. Tako ostaci nekad jake mreže kulturnih centara, društvenih domova i narodnih sveučilišta u većini slučajeva vegetiraju na rubu društvenih događanja, slabo služeći lokalnoj zajednici i bez značajnije uključenosti građana. Mnogi modeli korištenja prostora podrazumijevaju skvotersku kulturu koja proklamira autonomne zone kao prostore koji osiguravaju infrastrukturne uvjete za postojanje zajednica koje žele biti izvan opreke javne i privatne sfere, a time i izvan modela javnih i civilnih-društvenih institucija. Takav model ima nedostatak koji proizlazi iz dugoročnog sagledavanja prilika za opstanak ovakvih infrastrukture u kontekstu lokalnih manifestacija globalnog neoliberalnog kapitalizma (Celakoski, 2011b).

Zajednički nedostatak svim modelima korištenja prostora je što ukupnost njihovih uvjeta proizlazi iz konkretnih društvenih sistema, a i samo funkcioniranje modela se ne može odvojiti od njih. Iz toga proizlazi da nastaje potreba za stvaranjem hibridnog modela koji bi koristio prednosti i izbjegavao nedostatke ostalih modela. Novi model bi trebao osiguravati stabilnost institucionalnog okvira kakav imaju javne institucije te zajamčeno i dugotrajno korištenje javne infrastrukture za društvene svrhe. Uz to bi trebao osigurati uključenost korisnika u upravljanje, njihovo horizontalno samoorganiziranje te raznolikost sadržaja i programa. To bi bila ustanova mješovitog tipa osnovana zajedničkim aktom od strane lokalnih vlasti i organizacija civilnog

društva. Tako se otvara mogućnost za novim institucionalnim oblikom koji će zadovoljiti potrebe civilnog društva, ali i šire lokalne zajednice (Celakoski, 2011b).

Rad na novom upravljačkom modelu bio je iznimno zahtjevan, jer se nije htjelo da sve ostane samo u teoriji i na razini ciljeva. Morali su pokrenuti sve sudionike i uključiti ih u dinamiku i metodologiju samog procesa kreiranja modela. To nije bilo lako s obzirom da sudionike čine zaista raznolik spektar korisnika Rojca i Grad Pula kao vlasnik prostora. Mala grupa predstavnika zainteresiranih udruga pokrenula je projekt „Edukacija i razvoj modela sudioničkog javno-civilnog upravljanja Društvenim centrom Rojc“ što je podržao i Grad Pula. Projekt je stoga uobličen u tri višednevne radionice otvorene svim zainteresiranima koje svim sudionicima omogućuju prostor za izražavanje stavova i aktivno uključivanje u predlaganje rješenja. U radionice nisu bili uključeni svi nego su se uključili oni koji su bili spremni i u mogućnosti investirati svoje vrijeme i energiju. To su bile osobe različitih perspektiva, iskustava i znanja te su zaključci svake radionice bili javno prezentirani i dostupni, a radionice otvorene svima koji su se željeli uključiti. Takav rad je omogućio da zaključci ne označuju kraj nego početak daljeg procesa usuglašavanja među zainteresiranim stranama te su zato predstavljali kvalitetno artikulirane i argumentirane prijedloge za daljnju raspravu i nadogradnju. Ovaj je proces kreiran u svrhu uspostavljanja Društvenog centra Rojc kao prepoznatljive cjeline, utemeljene na djelatnom zajedništvu svih onih koji koriste njegove resurse, na partnerstvu s lokalnom upravom te na principima sudioničkog upravljanja i dijeljenja odgovornosti. U cilju postizanja više razine zajedništva, na drugoj su radionici sudionici odlučili pokrenuti proces osnivanja formalnog Saveza udruga Rojca, mreže otvorene svim korisnicima u zgradi koje svojim djelovanjem čine Rojc društvenim centrom jedne lokalne zajednice. Taj je Savez omogućio izravno sudjelovanje u upravljanju i preuzimanju odgovornosti udruga korisnicima za Rojc u cjelini (Višnić, 2011a).

Savez udruga Rojc (kraće SUR) osnovan je na skupštini 20. lipnja 2011. godine, ali je prošlo više od godine dana da Grad prepozna SUR kao ravnopravnog partnera u upravljanju Društvenim centrom. Mreža udruga različitih djelatnosti SUR prvi je takav savez u Hrvatskoj te može poslužiti kao primjer drugim organizacijama u Hrvatskoj. Savezi su udruženja više organizacija iste struke (Anić i sur, 2005, sv9), a upravo zato što u Rojcu djeluju udruge, klubovi, različite organizacije različitih djelatnosti i različitih zanimanja ovaj Savez čini tako posebnim i

jedinstvenim. On okuplja, predstavlja, zastupa interese, potiče suradnju različitih udruga koje dijele prostor rada. SUR je upisan u Registar udruga Republike Hrvatske 27. prosinca 2011. godine što mu daje legitimitet i pravo djelovanja, Proces osnivanja SUR-a trajao je od 2004. godine, a ustrajnost članova Rojca na njegovom osnivanju pokazuje njihovu odlučnost, želju za napretkom centra, njihovu sposobnost u odlučivanju o važnim temama za opstanak Centra.

Udruge inicijatori osnivanja Saveza smatraju kako pravo na korištenje javnih resursa podrazumijeva odgovornost prema načinu korištenja prostora, korisnicima i široj društvenoj zajednici. Zato je osnovan kao mreža udruga u Rojcu koja ih okuplja, predstavlja, zastupa njihove interese, potiče suradnju i angažirano djeluje u zajednici. Zahtjev da Savez bude ravnopravan partner Gradu u upravljanju Rojcem može biti legitiman samo ako su udruge kompetentne složno odlučivati i uspješno provoditi zajedničke programe iz razloga što sve udruge Rojca (više od stotinu njih) svaka za sebe ne može biti partner Gradu, osim ako ih ne okuplja kakva mreža.

Ciljevi Saveza su: osnaživanje suradnje i iniciranje zajedničkog programa udruga sa sjedištem u društvenom centru Karlo Rojc uz zagovaranje i promicanje principa uvažavanja različitosti, solidarnosti i suradnje; uspostavljanje učinkovite i kontinuirane komunikacije, informiranje i edukacija udruga te međusektorska suradnjate unapređenje upravljanja i uvjeta rada u Rojcu utemeljenom na sudioničkom modelu upravljanja u suradnji s Gradom Pulom (Milojević, 2011a).

Udruge osnivači Saveza udruga Rojca su: Udruga za promicanje amaterskog sporta – UPAS, Amazonex, Sportsko penjački klub Onsigth, Merlin, Art&Music, Monteparadiso, Gradska radionica Suncokret, Odred izviđača pomoraca „Uljanik“, Zelena Istra, Centar „Shin“, AVU Marsova soba, KaPula, Metamedij, Seasplash, Art Studio, Čarobnjakov šešir i TOFA. Predsjednica Saveza je Irena Burba iz Zelene Istre; potpredsjednici su: Kristina Nefat (TOFA) i Marko Bolković (Metamedij), a ostali članovi Izvršnog odbora su: Irena Boljunčić Gracin (Čarobnjakov šešir) i Matko Plovanić (Monteparadiso). Članovi Nadzornog odbora su: Marlena Plavšić (Suncokret), Daniela Vukelja (Centar Shin) i Ozren Catela (UPAS) (<http://rojcneta.pula.org/?q=hr/node/742>, 5.2.2013.).

Planovi za 2012./2013. godinu i njihova realizacija ovise o projektnim sredstvima i volonterskom angažmanu udruga. Cilj programa je uključiti što više udruga i pojedinaca u

zajedničke aktivnosti i projekte. Zadatak SUR-a je i održavanje internetske stranice; izdavanje novina o društvenom centru Rojc „Veznik-ljudi iz Rojca“ s naglaskom na rad i rezultate udruga iz Društvenog centra Rojc te važnim obavijestima i informacijama o civilnom društvu u Istri, Hrvatskoj i Europi; organiziranje „Akcije Rojc“; osmišljavanje programskih aktivnosti što podrazumijeva osmišljavanje i pisanje projekata za natječaje Gradu Puli, Istarskoj županiji i Republici Hrvatskoj; ugošćavanje umjetnika i udruga iz zemlje i inozemstva koji sudjeluju u projektima Rojca kao što je Krojceberg; komunikacija sa sličnim centrima u Europi; partnerstvo i učlanjenje u međunarodne mreže; uređenje zajedničkog prostora „Dnevnog boravka“; organiziranje konferencija i okruglih stolova; promidžba Društvenog centra Rojc; razvoj modela samofinanciranja i dr. (2011c).

Ono što Rojc čini tako posebnim gnijezdom razvoja kulture je što su mnogi stanovnici Rojca osvijestili potrebu angažiranosti i suradnje u njemu. Mnogi su kulturni centri širom Europe (razvijeni kao i Rojc, u bivšim vojnim ili industrijskim zgradama/kompleksima) završili neučinkoviti zbog nezainteresiranosti korisnika za kreiranjem čvršćih oblika međusobnog povezivanja i snažnije fronte djelovanja, odnosno za sudjelovanjem u kreiranju politike koja utječe na civilno društvo i sudbinu javnih prostora (2011c). Osnivanje inovativnog Saveza udruga Rojca važan je pokazatelj da kulturni centar Rojc ima članove s jakom vizijom njegova djelovanja. Budući da su inicijatori ovog projekta udruge iz kulture, i to novih oblika izražavanja, pokazuje kako cilj Centra nije komercijalizacija kulture već edukacija sugrađana o različitosti koju ona nudi, o njegovanju novih načina razmišljanja, novih vrsta kulturne stvarnosti i novih načina izražavanja.

Rojc je zaista izniman centar društvene aktivnosti u Puli, ima inovativan oblik upravljanja koji omogućuje i autonomiju i zajedništvo. Važan je jer potiče društvene promjene temeljene na istim principima, ali da bi ih ostvario uključuje organizacije Rojca, gradsku upravu, ali i širu zainteresiranu javnost grada Pule. To pokazuje da je ključ uspjeha ovakvog projekta utemeljen na međusobnom povjerenju koje proizlazi iz kontinuirane otvorenosti procesa, iz zajedničkog ulaganja vremena, energije i znanja te iz vjere da je moguće uvesti promjene koje će donijeti boljitak izravnim sudionicima, ali i još važnije, građanima Pule.

3.2. Korištenje prostora

Kako smo već naveli, udruge su u Rojc uselile na različite načine, a i sami prostori su dodijeljeni različitim načinima. Neke su udruge prostor dobile na korištenje, neke su ga dobile u najam što je podrazumijevalo mjesečno plaćanje ovisno o veličini prostora, a neke su ga ilegalno naselile, skvotirale, preuredile, djelovale i kasnije dokazale da su društveno korisne pa su prostor i službeno preuzele. Pitanje koje se nameće je što će biti s preostalim prostorom, koje će ga udruge dobiti te kako će ga iskoristiti. Stanovnicima Rojca je jasno da prostora ima manje nego udruga koje žele useliti, zato se Savez udruga Rojca i brine kako će na najbolji mogući način to raspodijeliti. Problem nastaje jer Grad Pula odlučuje tko će prostor dobiti, a SUR ne zna po kojem kriteriju. Tako udruge ne mogu utjecati na donošenje odluka o preostalom prostoru, a ideja za njega imaju. Jedan od prijedloga je i otvaranje hostela u Rojcu za umjetnike koji sudjeluju u različitim projektima u Centru, kao što je Krojčberg. Osim što bi se tako osigurao smještaj za različite umjetnike, sportska događanja, međunarodne sudionike na konferencijama SUR-a i sl., ali bi se prostor mogao i naplaćivati turistima, posjetiteljima kulturnih događanja koje organiziraju različite udruge iz Rojca, ali i ostalim turistima pa bi se dobivenim prihodima mogao financirati centar, zajedničke prostorije, sanirati dotrajali prostori, projekti od zajedničkih interesa i sl.

Uz navedeni problem raspodjele preostalog prostora, javlja se i još jedan o provjeri onih udruga i njenih angažmana i radova koje već imaju prostor u Rojcu. Budući da se prostor daje u trajanju od deset godina, postoji i mogućnost njegove zloupotrebe. Pitanje o dodjeli prostora te o provjeri rada udruga je delikatno, a vjerojatno iz istog razloga nije još ni odrađeno. Najveći problem za Rojčane predstavlja neiskorištenost dodijeljenih prostora. Zato je potrebno provjeriti jesu li sve udruge registrirane, jesu li aktivne ili su se ugasile, imaju li plan i program rada za tekuću godinu. Za početak bi bilo najvažnije odrediti koriste li sve udruge svoje prostore ili su fiktivne sa sjedištem u Rojcu čime prostor biva neiskorišten. Tek kad bi se utvrdilo koje udruge zaista rade, trebalo bi se upustiti u određivanje kvalitete rada što je opet veliki i izuzetno težak posao. Takva jedna evaluacija trebala bi sadržavati godišnji plan rada te izvještaj o protekloj godini i ostvarenom planu. Utvrditi koriste li zaista sve udruge prostore te jesu li ciljevi i korist udruga u interesu kulturnog centra, ali i grada Pule značilo bi da je plan napretka Rojca od

izuzetne važnosti za kulturu i umjetnost grada te da je angažman aktivnih udruga i civilnog društva prepoznat u Gradu.

Kako se pokazalo, postoji veliki interes različitih udruga za prostorima Rojca. Rojčani su utvrdili kriterije po kojima bi se taj prostor trebao dijeliti u nadi da će Grad prepoznati zajednički interes i u suradnji s Centrom donijeti odluku o njegovoj dodjeli. Utvrđen okvir za buduće uspostavljanje čvrstih kriterija i indikatora za odobravanje i praćenje korištenja prostora u Rojcu podrazumijeva određivanje područja djelovanja, definiranje ciljanih grupa mogućih korisnika Rojca te njihova podjela s obzirom na prioritete, definiranje tipologije prostora i načine njihovih korištenja te utvrđivanje temeljnih principa i općih kriterija za korištenjem prostora. Iz toga proizlazi da temeljne djelatnosti koje bi se trebale obavljati u Rojcu moraju biti određene spektrom neprofitnih društveno korisnih djelatnosti. Sudionici su naglasili da je poželjno uvesti i dopunske djelatnosti komercijalnog karaktera, ali da su u skladu s potrebama korisnika Rojca u cjelini, a da te djelatnosti moraju biti vršene u svrhu financiranja Rojca. Navedene su i grupe primarnih korisnika, tj. najvišeg prioriteta, a to su udruge, neformalne grupe i privatne ustanove koje prije svega djeluju za opće dobro te one koje su usmjerene samo na svoje članove, ukoliko okupljaju inače društveno deprivilegirane skupine. Kao srednje prioritetne razine definirane su udruge, neformalne grupe, studentske i umjetničke organizacije koje primarno rade za članove/osnivače, ali povremeno organiziraju javna događanja. U treći po redu prioritet ulaze one neprofitne organizacije koje su isključivo orijentirane na svoje članove, onda samostalni umjetnici, poduzeća koja su osnovala udruge te vanjski profitni subjekti (Višnić, 2011a).

E. Višnić (2011a) navodi kako su predstavnici korisnika napravili listu osnovnih općih principa i kriterija na temelju kojih se dalje trebaju graditi specifični kriteriji za korištenje pojedinog prostora. Osnovne karakteristike tih principa su: jednakost u primjeni kriterija za sve korisnike; odgovorno i učinkovito korištenje; javnost i otvorenost prostora; aktivno uključivanje u rješavanju zajedničkih pitanja; pravo na pristup resursu mora se temeljiti na aktivnosti, društvenom značaju djelovanja pojedinih korisnika te doprinosu u ostvarivanju ukupne vizije Društvenog centra Rojca; vrednovanje iskustva i izvrsnosti pojedinih organizacija, ali i poticanje uključivanja novih; diversifikacija uvjeta korištenja prostora s obzirom na djelatnost i društvenu korisnost.

Ovako definirani kriteriji za raspodjelu prostora govore o zajedničkom angažmanu udruga za dobrobit cijelog kulturnog centra. Inicijativa za dodjelom ostalog prostora koja prednost daje neprofitnim društveno korisnim organizacijama pokazuje kako udruge ne rade samo u svoju korist i na svojim projektima već i na razvoju cijelog centra razmišljajući o svojoj budućnosti i budućnosti kulturnog centra, razvoja kulture i raznolikosti manifestacija za cijeli grad i sugrađane. Također nam pokazuje kako iz tog razloga i kulturni centar Karlo Rojc ima veliko značenje za grad jer potiče razvoj kulture i organiziranje udruga u kulturi osiguravajući im mjesto za rad na dulji period. Kreativna klima koja Rojcem vlada potiče sudjelovanje građana u različitim događanjima, ali i na promišljanje o vlastitom udjelu u istima.

4. Kulturni centar Karlo Rojc u Europskoj mreži nezavisnih kulturnih centara

Da članovi SUR-a rade na napretku kulturnog centra Karlo Rojc pokazuje i njegov skori ulazak u mrežu nezavisnih centara iz Europe (Trans Europe Halles – TEH). Politika ulaska u veliku mrežu centara otvorit će vrata podrške iz cijele Europe u izgradnji novih oblika kulture, ali i pomoći Rojcu na kulturnoj sceni u Hrvatskoj u smislu priznavanja za doprinose njenih udruga na lokalnoj i regionalnoj razini s ciljem kvalitetnijeg financiranja postojećih programa, ali i lakše mogućnosti realizacije novih inovativnih programa.

Trans Europa Halles je mreža nezavisnih kulturnih centara Europe koji nude dinamičan forum za ideje, suradnju i uzajamnu potporu u potrazi za interkulturalnom razmjenom, razumijevanjem i umjetničkom slobodom. TEH trenutno ima pedesetak članica i šesnaest prijatelja centara iz gotovo trideset zemalja Europe. Osnovana je 1983. godine, a spaja multidisciplinarne i društveno aktivne članove nezavisnih centara diljem Europe. Većina kulturnih centara pripadnica ove mreže je nastala iz starih zgrada industrijske baštine (od tvornica, skladišta za mljekare i vojarni), te preuzela važnu ulogu u uspostavljanju kulturne politike na svom području i stvaranju novog europskog post-industrijskog trenda . U ovu grubu sliku TEH-a uklapa se i pulski Karlo Rojc koji je iz napuštene vojarne postao važan organizator različitih festivala u Istarskoj županiji, a novim audio-vizualnim izražavanjem hrvatskoj kulturi

dao i nove oblike kulturne umjetnosti (<http://www.teh.net/Start/tabid/113/Default.aspx>, 26.3.2013.).

Europska mreža nezavisnih kulturnih centara bavi se temama kao što su interkulturalna razmjena, društvene i političke teme, ali i aktualnim globalnim pitanjima. Suraduje i s nekoliko kulturnih organizacija i mreža te je aktivno uključena u raspravu oko europske kulturne politike. Razmjenom kadrova, umjetnika, volonterskih programa i razvojem kulturnih lidera, proširuje se politika ove mreže, njene ideje i angažmani u kulturnoj politici cijele Europe. Fokus mreža je na mobilnosti i profesionalnom razvoju kako kulturnih centara, tako i njenih najboljih i vodećih predstavnika, ali i ostalih sudionika u centru kao što su volonteri i angažirani zaposlenici. Dugoročni ciljevi suaktivnosti vezane za mobilnost i profesionalni razvoj radi usavršavanja programa razmjene kadrova iz nezavisnih centara, jačanje modela radionice koja bi nezavisnim kulturnim centrima u ovoj mreži i izvan nje pružila potporu, znanja, sposobnosti i inspiraciju u razvijanju vlastitog centra. Tako će mnogi centri sudjelovati u razmjeni svojih znanja sa znanjima i vještinama dugogodišnje mreže nezavisnih kulturnih centara u Europi. Mreža si je uzela za zadatak dati potporu alternativnim načinima umjetničkog izražavanja te osigurati pozornicu i mjesto za umjetnički rad koji se ne može doživjeti negdje drugdje (<http://www.teh.net/AboutUs/tabid/177/Default.aspx>, 26.3.2013.).

Mnogi centri članice ove mreže nezavisnih kulturnih centara imaju dugu povijesnu aktivnost. Ali TEH okuplja i centre koji su se tek oformili. Novi centri cijene znanje i iskustva starijih centara, a stariji centri upijaju entuzijazam i kreativnost novih nezavisnih centara. Tako se razlikuju i u veličini i u organizacijskoj strukturi. Mreži nezavisnih centara pripada centar Melkweg (Amsterdam, Nizozemska) koji zapošljava više od 250 ljudi, organizira više od 1000 događaja godišnje i ima publiku 400 000 ljudi. S druge strane tu je i Buenaventura (Castelfranco Veneto, Italija) kojega su dugo vodili volonteri organiziranjem kulturnih događaja u starim uredima i to poslije osmosatnog radnog vremena. Svi su centri multidisciplinarni, ali njihovo glavno zanimanje kao i aktivnost članova se jako razlikuje. P60's (Amstelveen, Nizozemska) se uglavnom bavi muzikom, Ateneu Popular (Barcelona, Španjolska) se fokusirala na cirkus, a ArtsPrintingHouse (Vilnius, Litva) se specijalizirala za scensku umjetnost. Nekoliko centara ima jak politički program i usredotočeni su na razvoj zajednice i uključuju umjetničke programe koji se bave lokalnom zajednicom. TheBeatInitiative (Belfast, Sjeverna Irska) organizira karnevalske

povorke i velike predstave, a tek je nakon godina truda i rada uspio te karnevalske povorke učiniti slavljem za cijelu lokalnu zajednicu, bez obzira na socijalni status i vjersko opredjeljenje. Halles de Schaerbeek (Bruxelles, Belgija) centar je koji je radio s različitim imigrantskim skupinama dugi period uključujući i njihov uspješni projekt Voisins. Polymer (Tallinn, Estonija) usredotočuje se na rad s mladima i ugošćuje veliki broj mladih volontera kao i mnogi drugi nezavisni centri članice Trans Europe Halles-a (<http://www.teh.net/AboutUs/tabid/177/Default.aspx>, 26.3.2013.).

TEH i njeni članovi aktivni su na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini zagovarajući kampanje i projekte diljem Europe. Jedna od prednosti članstva u ovoj mreži je spremnost svih drugih članova na pomoć centrima koji su se našli u neugodnim situacijama. TEH je pomagao članicama koje su bile u teškim vremenima smanjenja proračuna, lokalnih sukoba pa čak i izbacivanja nezavisnih kulturnih centara. U takvim vremenima TEH sudjeluje u kampanji podrške te vrši pritisak na lokalne vlasti i političke odluke. Ovakav angažman Trans Europe Halles-a prepoznali su članovi Saveza udruga Rojca i organizirali radionice, seminare i okrugle stolove na kojima će se govoriti o ulasku Rojca u TEH mrežu, njegovoj ulozi u istome, kulturnoj politici u Hrvatskoj, ulozi Rojca sa svojim festivalima, manifestacijama i radionicama u kreiranju svijesti građana o važnosti civilnog društva te njegove participacije u kreiranju nezavisnih kulturnih centara. Budućnost Rojca tako širi sliku svog utjecaja na kreiranje nezavisne kulture te jačanje iste u Hrvatskoj.

Partnerstvo s TEH mrežom, odnosno s kulturnim centrima Europe je važno ne samo zbog razmjene znanja, ideja i iskustava, već i zbog pozicioniranja kulturnog centra Rojc u europski kontekst kojim se otvaraju velike mogućnosti i u pogledu financiranja.

Prilikom predstavljanja vlastitog centra imali su članovi SUR-a u Goeteborgu gdje je u rujnu održana konferencija TEH-a na kojoj je sudjelovalo 130 nezavisnih kulturnih centara iz cijele Europske unije. Predstavljanje je bilo uspješno jer su mnogi centri pokazali zanimanje za suradnjom. Najzanimljivijim aspektom Rojca pokazala se suradnja udruga iz različitih područja djelovanja. Na posljeticu je Rojc uvršten u mapu kulturnih centara u Europskoj uniji, a poziv koji drugi gosti na konferenciji nisu dobili odnosio se na učlanjenje SUR-a u članstvo TEH-a u svibnju 2013. godine. Članstvo osigurava pristupe EU fondovima i zajedničkim projektima. Dvije godine nakon učlanjenja skupština TEH-a održava se u zemlji i prostoru nove članice što

znači da će 2015. godine konferencija nezavisnih centara Europe biti održana upravo u prostorijama kulturnog i društvenog centra Karlo Rojc u Puli. Sljedeći je zadatak SUR-a ispuniti dobivenu pristupnu dokumentaciju za ulazak u TEH te pripremiti prezentaciju za iduću TEH konferenciju koja će se održati u Rigi, Latviji od 23.6.-26.6.2013., a ujedno će biti i proslava 30. obljetnice TEH-a (2012d).

Učlanjenje u ovu mrežu nezavisnih kulturnih centara za Rojc će značiti potporu u vlastitim idejama i angažmanu koji su do sada uložili. Prepoznatost njihovog truda dat će im novu snagu za sljedeće projekte koji će zbog inozemnog poticaja, a i financijske pomoći moći biti mnogobrojniji i kvalitetniji. Rojc se do sada našao pred mnogim preprekama koje je trudom svojih korisnika uspio prebroditi (zajedničkim su snagama uspjeli održati veliki parking ispred centra besplatnim i nakon što je grad označio i osvježio bojom mnogobrojna parkirna mjesta; konstantnim radom, posjećenošću festivala, dokazivanjem kvalitete radionica koje održavaju, uspjeli su dobiti financijska sredstva kako bi se mnogi sanitarni čvorovi uredili). Učlanjenjem u TEH će osim potpore dobiti i nova znanja. Mnogi nezavisni kulturni centri su se našli u nepovoljnoj situaciji radi raznoraznih problema pred kojima se našao i Rojc i pred kojima će se on tek naći, a svoja iskustva kako su probleme prebrodili moći će prenijeti Savezu Rojca te tako pomoći lakše doći do rješenja. Zasigurno je pametno rješenje udružiti se u mrežu kulturnih centara koji će pružati potporu radu centra te njihovim idejama kako bi sam kulturni centar mogao obnavljati svoje projekte, davati nova idejna rješenja u projektima kulturne politike te graditi svoj uspjeh u lokalnoj zajednici, ali i šire.

5. Prepoznatljivost Rojca

Rojc je zaista izniman centar kulture. Pokrenuo je mnoge projekte, radionice, festivale, sastanke, prosvjede i sl. Jedan od prepoznatljivih zajedničkih projekata je „Akcija Rojc“. To je manifestacija u kojoj tradicionalno u kreiranju programa sudjeluju mnoge udruge iz Rojca. Manifestacija se održava ispred Rojca i u njegovim prostorima. To je prava prilika da sve udruge pokažu čime se bave, napraviti predstavu, točku za ostale stanare Rojca, ali i ostale stanovnike Pule. Uz zanimljive pripremljene točke organizira se i buvljak na kojem se jeftino prodaju i

kupuju stare stvari. Na zanimljivom događanju sudjeluju različiti umjetnici koji vlastitim angažmanom pokušavaju potaknuti sugrađane da se priključe ili samo cijene rad udruga u Rojcu (2012b).

O važnosti i ulozi društvenog i kulturnog centra Karlo Rojc snimljeno je i nekoliko dokumentarnih filmova: „Mijenjam svijet: Mjesto zvano Rojc“, „Nebo pod Rojcom“, „Stvoreno u Rojcu“. Dokumentarni filmovi pokazuje angažman njegovih stanara oko napretka Rojca. Tematika je dokumentarnih filmova različita, ali cilj im je isti: osvijestiti sugrađane o aktivnostima koje su događaju u centru, pozvati ih na suradnju ili upoznati ih s mogućnostima različitog kulturnog izražavanja koje se nalazi u njihovoj blizini. Potpora sugrađana i razvijanje senzibiliteta za angažman „građana“ Rojca pomaže u građenju pozitivne slike u javnosti o bivšoj devastiranoj vojarni i budućem kreatoru važnih kulturnih događanja u Puli.

Rojcnet je virtualni zajednički prostor udruga iz Rojca koji također omogućuje prepoznatljivost Rojca. To je internetska stranica, portal za stanovnike Rojca, ali i njihove goste. Stranica rojcnet.pula.org djeluje desetak godina, ali se u toliko vremena puno promijenila i razvila. Služi kako za obavještavanje o događajima koji su se dogodili, tako i kao najava nadolazećih aktivnosti mnogih udruga koje žive u Rojcu. Projekt „Rojcnet“ pomogao je homogenizaciji udruga u Rojcu, potaknuo ih na angažiranje oko promocija vlastitih aktivnosti i uključivanje u procese stvaranja Saveza udruga Rojca.

Još jedan od medija promotora rada udruga Rojca je i časopis „Veznik: ljudi iz Rojca“. Časopis piše o životu kulturnog i društvenog centra Karlo Rojc. Ime „Veznik“ je dobio iz same težnje da poveže udruge i ljude, sve stanovnike Rojca, ali i građane Pule, sve zainteresirane za nove oblike kulture, ali i znatiželjne koji se mogu informirati o događajima u gradu. Prvi je puta izašao 2011. godine, a do sada su objavljena četiri broja. Glavni je urednik objasnio kako su udruge u Rojcu dosta aktivne (što potvrđuju i rezultati udruga, količina ljudi koje privlače, brojne aktivnosti koje organiziraju), ali međusobno nedovoljno surađuju. Zato je „Vezniku“ zadatak objediniti udruge, uključiti se u rad neke druge udruge, zajednički stvoriti novu ideju i sl. Uz promicanje rada različitih udruga iz Rojca, sadrže i kritička razmišljanja o stanju u Puli, Istri, Hrvatskoj, povezanosti Rojca s drugim kulturnim centrima, izvještaj o raznim održanim radionicama i sastancima. Od velike je važnosti da sve udruge znaju u kojem je stanju centar, koji su mu zadaci, planovi, program te kako se iste udruge mogu uključiti u zajedničke projekte.

Jedna od prioritetnih aktivnosti Saveza udruga Rojca bila je otvoriti zajednički prostor za sve udruge, mjesto njihovog druženja, razmjenu ideja i predstavljanje programa. Tu su ideju i ostvarili u rujnu 2012. godine kada su preuredili Dnevni boravak Rojca i time mu otvorili nove mogućnosti njegovog funkcioniranja. Dnevni je boravak obnovljeni, jedinstveni i zajednički prostor svih udruga Rojca. Prostor je opremljen svom potrebnom infrastrukturom i tehnikom za održavanje mnogih programa (na raspolaganju su: projektor, platno, razglas, bijela podloga (zidovi) kao savršena podloga za prezentaciju likovnih, fotografskih i inih uradaka; stol, stolice, ormar, a u planu je knjižnica i čitaonica te info pult). Jedinstven je prostor u gradu Puli u kojemu predstavnici civilnog društva mogu svoje ideje, zamisli, projekte, aktivnosti i rezultate, nastale u njihovim prostorima, predstaviti svojim sadašnjim i budućim korisnicima i partnerima. Dnevni boravak Društvenog centra Rojc mjesto je razmjene ideja, uspostavljanja novih suradnji i partnerstva, mjesto povjerenja i kreativnosti (2012a).

Projekti prepoznatljivosti Rojca iznimno su značajni za Društveni centar Rojc jer se temelje na ciljevima jačanja vidljivosti i unaprjeđenja položaja nezavisnih prostora u lokanoj javnosti, unaprjeđenju znanja predstavnika organizacija o inovacijama u upravljanju nezavisnim prostorima, uspostavi zajedničke zagovaračke pozicije i javnih okvira za djelovanje nezavisnih kulturnih centara te unaprjeđenju međusobne suradnje sudionika s naglaskom na održivost u uvjetima krize.

6. Zaključak

Važnost uključenja vlasti u razvoj kulturne scene i novih oblika kulturnog izražavanja pokazuju i ciljevi razvoja kulture (Ministarstva kulture) u strateškom planu 2012.-2014.: „Cilj potpore novomedijskim programima je razvoj civilnog društva kako bi se neutralizirale posljedice komercijalizacije društva i potrošačke kulture bez poznavanja i priznavanja kvalitete. Naglasak je na aktivnostima koje promiču suvremeni audiovizualni urbani izričaj, istraživačku umjetničku praksu i korištenje novih tehnologija u umjetničkoj produkciji. Aktivnosti uključuju glazbene, kazališne i umjetničke festivalske programe, produkcije, instalacije i izložbe projekte, edukativne programe i radionice, okrugle stolove, predavanja i manifestacije“ (<http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/NAJNOVIJE%20NOVOSTI/Strateski%20plan%20Ministarstva%20kulture%202012%20-2014%20-%20revidiran%20za%20web%2016042012.pdf>, 25.3.2013.).

Nezavisna je kulturna politika jedno od ishodišta kreativnosti. Gradovi žive od aktivnosti svojih građana, a oni atraktivni potiču na stvaralaštvo unutar vlastitih granica. Rojc ima takvu ulogu za Pulu. On bi trebao biti platforma alternativnog razmišljanja te ono promišljanje koje dolazi iz nezavisne kulture. Važnost nezavisne kulture je neupitna, ona stoji kao suprotnost nekom ustaljenom načinu razmišljanja i propitkuje o dobrobiti cijele lokalne zajednice.

Rojc je kulturni centar nevladinih udruga kojima je cilj aktivirati civilno društvo raznim tribinama, predavanjima, okruglim stolovima. Ponuda alternativne kulturne scene potiče razvoj drugačijeg razmišljanja (u usporedbi na „mainstream“ kulturu) koje se kritički odnosi prema svijetu koji nas okružuje, čime se potiče građane na promišljanje, ali i građanski aktivizam mijenjajući svijet i nastojeći ga činiti boljim mjestom za življenje. Zadatak je kulturne politike (znači lokalne, regionalne i državne vlasti) utjecaj na budućnost kulture i izbor kulturnog razvoja zajednice (Leko, 1981). Svaka nova kulturna politika je na prvom mjestu i demokratizacija. Proširenje publike znači i proširenje ponude kulturnog izražavanja. Nerealno je očekivanje od neke lokalne zajednice da ima homogene interese. Uključivanje što većeg broja građana u kulturnu aktivnost znači proširenje njene ponude te se o istoj treba adekvatno informirati lokalnu zajednicu. To nam govori zašto je zadatak Grada Pule bio osigurati prostor za rad udrugama koje su to zatražile, ali i koju važnost Grad ima u daljnjem radu i razvoju Rojca. Time postoji neupitna važnost osiguranja potrebnih financijskih sredstava udrugama za svoje postojeće i nove projekte.

Aktivnost pojedinih udruga osigurala je opstanak i razvoj istih, ali ne i razvoj cijelog kulturnog centra Rojca gdje su one i smještene. Tek je njihovo udruživanje i angažman oko novih ideja za dobrobit cijelog centra potaknuo i mrežu nezavisnih kulturnih centara Europe da se zainteresiraju i partnerski surađuju s kulturnim i društvenim centrom Rojc. Takva suradnja pomoći će u novim idejama, ali i financijskim udjelom osigurati projekte kojima se udruge u Rojcu bave.

Manifestacije koje proizlaze iz civilnog sektora (udruge iz Rojca) jesu inovativne, ali zbog financijskih izazova ne i profitabilne. Tu se javlja nekoliko problema. Zadatak vlasti nije u potpunosti financirati sve projekte koji se događaju, a i takva očekivanja bila bi nerealna. Zato je njen zadatak dijelom financirati projekte kako bi se njihovo odvijanje potaknulo, ali je zadatak udruga pronaći sponzore koji će htjeti ulagati u njihove projekte te tako iste učiniti profitabilnima. Tu se javlja i glavni problem nevladinih organizacija za financiranjem. Sponzori su voljni financirati one projekte koji su namijenjeni velikoj publici što je na tragu toga da projekti trebaju biti za većinsku „mainstream“ kulturu. Nevladine organizacije tako imaju priliku za financiranjem ako se prilagođavaju prioritetima institucija i donatora te time mijenjaju svoje projekte i interese u one koje će biti zanimljivi kod financiranja projekata. Time je upitno upravo ono načelo kulturne politike koje osigurava demokratičnost. Kako možemo očekivati kvalitetnu alternativnu kulturnu ponudu u uvjetima kad ni lokalna vlast ne može osigurati financijska sredstva da se isti projekti i održe.

Pročelnik za kulturu Istarske županije Vladimir Torbica govori o financijskoj potpori festivalima koji ne prelaze trideset posto iz proračuna županije, a koje će festivale novčano poduprijeti ovisi o nekoliko faktora: sadržaj festivala, medijski odjeci, ima li festival dodatnu financijsku pomoć i jesu li se kandidirali za financiranje iz EU fondova, a i oslanja li se festival na istarsku tradiciju (Vujičić, 2011). Ovaj način financiranja festivala pokazuje mnoge probleme. O financiranju na temelju sadržaja festivala, medijskih odjeka te oslanjanju na istarsku kulturu govorili smo u prošlom poglavlju koje nam govori o upitnosti demokratičnosti kulturne politike. Dodatna financijska pomoć te jesu li projekti kandidirani za financiranje iz EU fondova postavlja nova pitanja. Ako projekti nisu dodatno financirani onda je na lokalnoj zajednici da ih financira, a ulog od trideset posto ostaje nedovoljan za održavanje kvalitetne manifestacije. Hoće li onda Istarska županija financijski pomoći onim projektima koji nisu kandidirani za financiranje iz EU

fondova ili nemaju druge financijske pomoći, ili će pomoći onima koji su pomoć već ostvarili te time osigurali postojanost svojih manifestacija.

Naveli smo kako različiti projekti razvoja kulturne politike, kad govorimo o financiranju, ostaju neprofitabilni. Zato angažiranost civilnog društva oko tih projekata ovisi o njihovoj volji za volonterskim radom. Pitanje koje se postavlja je može li se razvoj nezavisne kulture oslanjati na volonterski rad te ako može koliko dugo kao takvo može opstati. Neizbježno je da živimo u kapitalističkom dobu koje traga za profitom u svim segmentima ljudskoga života, pa tako i u kulturi. Zasnivanje neke kulture ponude na ljubavi njenih članova je korisno, ali pitanje je koliko je i dugoročno. Volonterski angažman (kao što je i kod udruge Monteparadiso) osigurava rad pojedinaca samo kratkoročno na projektima manifestacija. Ono „istroši“ ljude te se ne može očekivati stalni entuzijizam i volja pojedinaca za dugogodišnjim angažmanom u organizaciji raznih manifestacija. Stalni novi volonteri ulažu svoj entuzijizam i nove ideje u festivale, ali iskustveno znanje i dugogodišnja kvaliteta rada ipak bi tražila i dugoročnost ljudi u istim projektima. To nas navodi na zaključak kako kvaliteta ponude različitih manifestacija proizlazi iz ljudi koji su dugoročno uključeni u kulturnu politiku lokalne zajednice, a osiguravanje dugoročnosti pojedinaca u istome bi značilo i osigurati profitabilan rad, a ne samo volontersku ljubav.

Prednost Rojca kao kulturnog centra je njegova veličina koja osigurava mnogobrojnim udrugama suradnju i zajednički prostor. Udruživanje udruga u zajedničke projekte može proširiti publiku kojoj se obraćaju pa time povećati vjerojatnost za profitabilnošću projekata. Suradnja različitih udruga potiče kreativnost, nastanak novih ideja i projekata, lakše rješavanje novonastalih problema, sagledavanje situacije iz više različitih kutova te poticanje na daljnju suradnju i nove projekte. Da bi sam centar Karlo Rojc postao snažno društveno i kulturno čvorište, potrebno je osigurati sinergiju raznolikih organizacija i programa koji djeluju u njemu. Stanovnici su Rojca prepoznali ovaj zadatak zajedničkog rada te su osmislili novi način upravljanja Centrom koji svim korisnicima omogućuje jednake uvjete korištenja zajedničkih prostora temeljem osmišljenih procedura i protokola, kao i zajedničkom razmatranju mogućih načina ulaganja u infrastrukturu te otvaranja prema novim korisnicima. Takvim se zajedničkim nastojanjem stvaraju novi uvjeti za rad, produkciju i prezentaciju svih korisnika, a publika dobiva kvalitetnije kulturne i druge programe, poboljšava se javna vidljivost organizacija civilnog

društva, a time i suvremenih kulturnih i umjetničkih praksi koje nastaju između zidova Rojca. Zato je osnaživanje korisnika i podizanje kvalitete partnerskih odnosa važan zadatak kojeg treba poticati i razvijati.

Osnaživanje odnosa unutar organizacija Rojca omogućuje i osnaživanje centra s lokalnom vlasti. Jačina suradnje između udruga osnažuje kulturni centar, a slika prema lokalnoj vlasti i civilnom društvu sve se pozitivnije percipira. Snažna suradnja s lokalnom vlasti otvara vrata financijske potpore za nove projekte i manifestacije. Novi projekti omogućuju partnersku suradnju s drugim kulturnim centrima iz Hrvatske ali i svijeta, a nova suradnja daje nove projekte i kvalitetniju ponudu kulturnog izražavanja, privlači veću količinu ljudi, ne samo lokalno već iz cijele zemlje i zemalja partnera centra. Tako ne samo da djeluje reklamno za centar i grad već privlači puno veći spektar sponzora i omogućuje profitabilnost kulturnog centra, ali i udruga koje žive u njoj. Profitabilnost udruga omogućuje kvalitetniji i dugoročniji rad njenih članova, ali i razvijanje novih projekata za civilno društvo. Takav plan osnaživanja omogućuje stalno jačanje i stalni razvoj kulturnog sadržaja, ali i participaciju civilnog društva.

7. Literatura

- Anić, V. i I. Goldstein (1999). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Novi Liber.
- Anić, V. i sur. (2002). *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: EPH d.o.o. i Novi Liber. sv. 9
- Celakoski, T. (2011a). „Analiza stanja i utvrđivanje potreba“, *Grad Rojc: Razvoj novog modela upravljanja društvenim centrom Rojc kroz javno – civilno partnerstvo*. Pula: Zelena Istra, str. 9-11.
- Celakoski, T. (2011b). „Zašto nam treba novi model institucije“, *Grad Rojc: Razvoj novog modela upravljanja društvenim centrom Rojc kroz javno – civilno partnerstvo*. Pula: Zelena Istra, str. 4-5.
- Čaldarović, O. (1985). *Urbana sociologija*, Zagreb: Novi svijet.
- Čaldarović, O. (2011). *Urbano društvo na početku 21. stoljeća*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Hebdić, D. (1980). *Potkultura: značenje stila*. Beograd: Edicija Pečat.
- Kiš, D. (1984). „Uređivanje okoliša doma kulture / društvenog doma“, u: Rogić, I. i A. Mutnjaković (1984). *Centri kulture, domovi kulture i društveni domovi u SR Hrvatskoj*. Zagreb: Zavod za kulturu Hrvatske, str. 163-165.
- Lacouture, J. (1983). *Andre Malraux-proživjelo stoljeće 1901-1976*, Zagreb: Globus
- Leko, K. (1981). „Ciljevi, teorijske zasade i metodološka konstrukcija projekta“, *Radne organizacije kulture i društveni domovi grada Zagreba*. Zagreb: Zavod za kulturu Hrvatske, str. 3-32.
- Mickov, D. (2012). „Multikulti oslikavanje Rojca 2012“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (2)3:16-17.
- Milojević, B. (2011a). „Procesi koji su doveli do osnivanja Saveza udruga Rojca i razvoj modela sudioničkog upravljanja DC-a Rojc“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (1)1:6-7.
- Milojević, B. (2011b). „Krojčberg“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (1)1:8.
- Mutnjaković, A. (1984). „Prostorna koncepcija žarišta elementarne difuzije kulture (i produkcije)“, u: Rogić, I. i A. Mutnjaković (1984). *Centri kulture, domovi kulture i društveni domovi u SR Hrvatskoj*. Zagreb: Zavod za kulturu Hrvatske, str. 79-159.
- Pavličević, R. (2011). „Osvrt na zapisnik sjednice vijeća udruga Rojca od 22. studenog 2011. godine“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (1)2:15.
- Perasović, B. (2001a). „Sedamdesete: šminker, hašomani i štemeri“, *Urbana plemena, sociologija subkultura u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, str. 162-230.

- Perasović, B. (2001b). „Početak osamdesetih: punk's notdead“, *Urbana plemena, sociologija subkultura u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, str. 231-243.
- Perasović, B. (2001c). „Moralna panika: darkeri“, *Urbana plemena, sociologija subkultura u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, str. 254-262.
- Perasović, B. (2001d). „Heavy-metal: as spadi“, *Urbana plemena, sociologija subkultura u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, str. 293-302.
- Perasović, B. (2001e). „Hip-hop“, *Urbana plemena, sociologija subkultura u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, str. 303-313.
- Perasović, B. (2001f). „Tecno pleme“, *Urbana plemena, sociologija subkultura u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, str. 342-361.
- Radojčić, D. (2011). „O Rojcu“, *Grad Rojc: Razvoj novog modela upravljanja društvenim centrom Rojc kroz javno – civilno partnerstvo*. Pula: Zelena Istra, str. 5-9.
- Rogić, I. (1984). „Programsko-funkcionalna koncepcija žarišta elementarne difuzije kulture (i produkcije)“, u: Rogić, I. i A. Mutnjaković (1984). *Centri kulture, domovi kulture i društveni domovi u SR Hrvatskoj*. Zagreb: Zavod za kulturu Hrvatske, str. 51-76.
- Rogić, I., Mutnjaković, A. (1984). *Centri kulture, domovi kulture i društveni domovi u SR Hrvatskoj*. Zagreb: Zavod za kulturu Hrvatske.
- Trgovčić, N. (2011). „Antifa festival: „Sveučilište“ kakvo na treba“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (1)2:5.
- Trgovčić, N. (2011b). „Dobre i loše sudbine vojnih prostora i utvrda grada Pule“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (1)2:7.
- Višnić, E. (2011a). „Do novog modela upravljanja i suradnje kroz zajedničke projekte“, *Grad Rojc: Razvoj novog modela upravljanja društvenim centrom Rojc kroz javno – civilno partnerstvo*. Pula: Zelena Istra, str. 12-14.
- Višnić, E. (2011b). „Grad Rojc: Učinkovito i odgovorno upravljanje kroz civilno-javno partnerstvo“, *Grad Rojc: Razvoj novog modela upravljanja društvenim centrom Rojc kroz javno – civilno partnerstvo*. Pula: Zelena Istra, str.17.
- Vištica, O. (2002) „Novi argumenti za financiranje kulture“: *Alternativni izvori financiranja kulture*. Zagreb: Kulturni razvitak
- Vujičić, V. (2011). „Bogata ponuda festivala, a što je s kvalitetom?“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (1)1:4
- Walker, C. eds. (1999). *Community Partnership for Cultural Participation: Early Findings Report*. Washington: The Urban Institute.

Žiljak, T. (2003). „Osnaživanje gradskog susjedstva i lokalne zajednice kulturnim razvojem: Mogućnosti gradskih kulturnih centara“, *Društvena istraživanja*. (12)6:68.

(2011a). „Popis udruga iz Rojca“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (1)1:11.

(2011b). „Razgovor: Eros Čakić“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (1)1:13.

(2011c). „Savez udruga Rojca: jedinstven model mreža udruga u Republici Hrvatskoj“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (1)2:3.

(2011d). „Ljetni festivali“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (1)1:5.

(2011e). „Ljudi iz Rojca“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (1)1:12

(2012a). „Ostvarena prioritetna aktivnost Saveza udruga Rojca: Rojčani dobili zajednički Dnevni boravak“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (2)3:3.

(2012b). „Akcija Rojc 2012: od protesta do tradicionalne manifestacije“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (2)3:6-7.

(2012c). „Afirmirani vs. neafirmirani“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (2)3:21.

(2012d). „Izvještaj s 2. (izvanredne) skupštine Saveza udruga Rojca“, *Veznik: ljudi iz Rojca*. (2)4:5.

dokumentarni film „Mijenjam svijet: Mjesto zvano Rojc“ (2008).

dokumentarni film „Nebo pod Rojcom“ (2005).

<http://rojcnet.pula.org/?q=hr/node/191> (28.8.2012.)

<http://rojcnet.pula.org/?q=hr/node/199> (28.8.2012.)

<http://www.udruga-kameleon.hr/tekst/2760/> (28.8.2012.)

<http://rojcnet.pula.org/?q=hr/node/205> (5.2.2013.)

<http://rojcnet.pula.org/?q=hr/node/742> (5.2.2013.)

<http://www.centrikulture.com/projekt> (5.3.2013.)

<http://www.kazaliste-dr-inat.hr/> (17.3.2013.)

<http://www.hciti.hr/> (17.3.2013.)

<http://ietm.org/> (17.3.2013.)

http://www.pula.hr/fileadmin/sadrzaji/dokumenti/iva_ivancic/Puhacki_orkestar_grada_Pule.pdf. pdf (24.3.2013.)

<http://metamusic.cc/about> (25.3.2013.)

<http://metamedia.hr/lang/hr/klubclub/> (25.3.2013.)

<http://kulturistra.hr/lang/hr/2013/03/visualia-predstavlja-3d-mapping-forum/> (25.3.2013.)

http://www.youtube.com/watch?v=k_veeUdOG8w (25.3.2013.)

<http://rojcneta.pula.org/?q=hr/node/404> (25.3.2013.)

<http://www.artstudio-pula.hr/> (25.3.2013.)

<http://www.pula.hr/repositorij-novosti/prikaz-novosti/article/u-rojcu-predstavljena-udrugakrater/> (25.3.2013.)

[http://www.civilnodrustvo-istra.hr/index.php?id=36&tx_clcompanydatabase_pi1\[showUid\]\[showUID\]=404&tx_clcompanydatabase_pi1\[showUid\]\[backPID\]=36&cHash=351b650857](http://www.civilnodrustvo-istra.hr/index.php?id=36&tx_clcompanydatabase_pi1[showUid][showUID]=404&tx_clcompanydatabase_pi1[showUid][backPID]=36&cHash=351b650857) (25.3.2013.)

<http://www.gradska-radionica.hr/> (25.3.2013.)

<http://www.culturenet.hr/default.aspx?id=47284> (25.3.2013.)

<http://hdluistre.hr/o-nama/o-hdlu-istre/> (25.3.2013.)

<http://festival.hr/vatreni-future-nature-ceka-vas-na-punta-christu/> (25.3.2013.)

<http://www.seasplash-festival.com/index.php/info/about> (25.3.2013.)

<http://www.zelena-istra.hr/?q=node/368> (25.3.2013.)

[http://www.civilnodrustvo-istra.hr/index.php?id=36&tx_clcompanydatabase_pi1\[showUid\]\[showUID\]=218&tx_clcompanydatabase_pi1\[showUid\]\[backPID\]=36&cHash=70ddcdf715](http://www.civilnodrustvo-istra.hr/index.php?id=36&tx_clcompanydatabase_pi1[showUid][showUID]=218&tx_clcompanydatabase_pi1[showUid][backPID]=36&cHash=70ddcdf715) (25.3.2013.)

<http://www.merlinpula.hr/hr/edukacijski-programi.html> (25.3.2013.)

<http://www.merlinpula.hr/hr/projekti-u-zajednici.html> (25.3.2013.)

<http://www.merlinpula.hr/hr/udruga-merlin.html> (25.3.2013.)

<http://www.ifuosi.com/udruga-cerebralne-paralize-istarske-zupanije/> (25.3.2013.)

<http://www.celijakija-istra.hr/mi.html> (25.3.2013.)

<http://www.pula.hr/repositorij-novosti/prikaz-novosti/article/predstavljene-aktivnosti-sportskog-drustva-paraplegicara-pula/> (25.3.2013.)

<http://www.fininfo.hr/Poduzece/Pregled/dnevni-centar-za-radnu-terapiju-i-rehabilitaciju-pula/Detaljno/177688> (25.3.2013.)

<http://www.teh.net/> (26.3.2013.)

<http://www.shortcuteurope.net/hr/about-the-congress/> (15.3.2013.)

<http://www.shortcuteurope.net/hr/abstracts/parallel-round-tables/> (15.3.2013.)

<http://monte-paradiso.8m.com/>, <http://netlabel.monteparadiso.org/bin/view/Netlabel> (9.3.2013.)

http://fazan.org/files/Monteparadiso_Hacklab_GlasIstre-2010-02-03.jpg (9.3.2013.)

<http://www.mladipula.org/produkcija-i-izdavastvo/radijska-emisija-metazin/> (25.3.2013.)

<http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/NAJNOVIJE%20NOVOSTI/Strateski%20plan%20Ministarstva%20kulture%202012%20-2014%20%20-%20revidiran%20za%20web%2016042012.pdf> (25.3.2013.).

<http://www.teh.net/Start/tabid/113/Default.aspx> (26.3.2013.)

<http://www.teh.net/AboutUs/tabid/177/Default.aspx> (26.3.2013.)

Intervju: Matko Plovanić, udruga Monteparadiso.